

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

Opgericht door Kolonel
G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

Orgaan der Vereeniging

Het Koloniaal belang is een algemeen
Nederlandsch belang.

OOST EN WEST

Abonnementsprijs per jaar.

Vrij aan huis of franco per post binnenland, bij vooruitbetaling f 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland . . . . . - 4.—
Afzonderlijke nummers . . . . . - 0.05

Prijs der Advertentiën:

Per regel . . . . . f 0.15
Bij plaatsing van 300 regels . . . . . - 0.12½
„ „ „ 1000 „ . . . . . - 0.10

Mededeelingen of Ingezonden Stukken moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie”, en gezonden aan de Presidente: 7a Heerengracht, Den Haag.

Voor Administratie en Verandering van Woonplaats wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, 51 Verhulstraat.

Voor Advertentiën tot de Drukkerij „LUCTOR ET EMERGO”, AMALIA VAN SOLMSSTRAAT, Telefoon 4424, beiden Den Haag.

Het hoofddoel der Vereeniging is

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indië onder gansch het volk en het vorderen der welvaart in die gewesten, om zodoende en ook door het verleen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.

Het lidmaatschap bedraagt f1.50 tot f5.— 'sjaars, (voor Indië en het buitenland minstens f2.50).

Zij die f5. of meer contribueeren of een gift in ééns schenken van f100, zijn donateur(trice).

Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het *Koloniaal Weekblad* toegezonden.

Inhoud van dit nummer.

Mededeelingen. — Concept huishoudel. Reglement. — De Indische begroting en het Atjeh-beleid. — Koloniale Praatjes. — Perskroniek. — Uit de Oost-Indische Mail. — West-Indische Berichten. — Van vreemde Koloniën. — Officieel. — Inhoud v. Tijdschriften. — Passagierslijst.

Mededeelingen.

I. Van de Redactie-Commissie.

Omreden ons Weekblad thans bij een andere firma gedrukt wordt, die met 't bouwen harer nieuwe drukkerij in de Amalia van Solmsstraat alhier nauwelijks gereed was, heeft het uitkomen van het vorige nummer eenige vertraging ondergaan en zal dit mischien ook deze week het geval zijn, waardoor tot onzen spijt de lezers het blad later ontvangen dan gewoonlijk. Ook namens den administrateur, die hierover verscheidene klachten ontving — anders een verblijvend bewijs, dat op het tijdig verschijnen van ons orgaan prijs wordt gesteld —, bieden wij hiervoor onze verontschuldiging aan.

II. Van Boeatan.

Aan onze permanente tentoonstelling, tevens verkooplokaal van Nederlandsch-Indische Kunstnijverheid en Huisvlijt, Heulstraat 19, Den Haag, viel voor hare deelname aan de te Milaan gehouden Internationale Expositie eene eervolle bekroning ten deel.

Van het Ned. Comité ontvingen wij desbetreffende den volgende brief:

M. H.

Ik heb de eer U onder separaat omslag aan te bieden het voor U uit Milaan ontvangen diploma *) als bewijs van de bekroning, die U aldaar is toegekend.

Aan mijn hartelijken gelukwensch voeg ik gaarne mijn beleeften dank voor de ondersteuning, die wij in deze aangelegenheid van U mochten ontvangen.

Alleen hierdoor toch was het der Commissie mogelijk Nederland op deze tentoonstelling goed voor den dag te doen komen.

Hoogachtend,

de Regeerings-Commissaris-Generaal:
(w. g.) J. E. SCHOLTEN.

*) Voor belangstellenden in de Heulstraat 19 te zien.

III. Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging:

Ten vervolge op het de vorige week medegedeelde, hieronder het door de commissie aangeboden concept Huishoudelijk Reglement der Vereeniging. De eventuele op- of aanmerkingen der leden wor-

den zoo spoedig mogelijk ingewacht aan het adres van den secretaris van het Hoofdbestuur, Heulstraat 17, Den Haag.

Concept Huishoudelijk Reglement.

Artikel 1. Het Vereenigingsjaar valt samen met het kalenderjaar.

Personen of Vereenigingen, die lid of lid-begunstiger wenschen te worden, geven daarvan kennis aan een der leden van 't Hoofdbestuur of van een der Afdeelingsbesturen, die daarvan schriftelijk opgave doet aan den secretaris van het Hoofdbestuur of aan den Afdeelingssecretaris.

Deze opgave bevat naam, voornamen, beroep, duidelijke aanwijzing van woonplaats, straat- of wijk- en huisnummer, en voorts het bedrag der te betalen contributie of van de bijdrage ineens, overeenkomstig de statuten.

Het Afdeelingsbestuur beslist over de toelating van hen, die binnen het grensgebied der Afdeeling wonen — het Hoofdbestuur over de toelating van hen, die buiten het gebied eener Afdeeling wonen.

Ieder Afdeelingsbestuur wordt door 't Dagelijksch Bestuur voorzien van een kaart, zoo duidelijk mogelijk de grens der Afdeeling aangevende.

Artikel 2. Wie na 1 October als lid is aangenomen, is geen contributie verschuldigd over het lopende jaar, doch ontvangt wel een bewijs van lidmaatschap voor dat jaar.

Artikel 3. Opzegging van het lidmaatschap heeft alleen schriftelijk plaats, en moet geschieden vóór 15 December van het jaar, bij gebreke waarvan het lidmaatschap voor het volgende jaar doorloopt.

Artikel 4. Alle veranderingen van woonplaats of adres, verhooging of vermindering van contributie, opzegging van lidmaatschap moeten door de leden tot eene afdeeling behoorende, worden opgegeven aan den Secretaris der Afdeeling, door andere leden aan den Secretaris van het Hoofdbestuur.

De Secretarissen doen hiervan ten spoedigste schriftelijke mededeeling aan den Administrateur van het orgaan der Vereeniging.

Artikel 5. Elk Afdeelingsbestuur zendt jaarlijks vóór den 20 Januari aan het Hoofdbestuur een alfabetische naamlijst der leden van de afdeeling op 1 Januari, met vermelding van ieders contributie of bijdrage en adres, benevens een opgave van de bestuursleden met vermelding van functie er, een opgave van ingestelde commissiën met vermelding der commissieleden.

Elk Afdeelingsbestuur zendt jaarlijks vóór den 1 Maart aan het Hoofdbestuur:

a. het verslag over het afgelopen jaar, met vermelding van den toestand op 31 December van het vorig jaar en der resultaten, welke verkregen zijn door inrichtingen door de Afdeeling in het leven geroepen;

b. eene geldelijke afrekening, ingericht volgens door het Hoofdbestuur vast te stellen formulier;

c. eene opgave van de onderwerpen, welke de Afdeeling op de jaarlijksche algemeene vergadering behandeld wenscht te zien;

d. een kandidatenlijst, houdende opgave van een dubbeltal kandidaten voor de mogelijk voor de Afdeeling openvallende plaatsen in het Hoofdbestuur.

Artikel 6. De voorzitter van het Hoofdbestuur opent, leidt en sluit de vergaderingen van dit be-

stuur en de algemeene vergaderingen, en zorgt voor de uitvoering van statuten en huishoudelijk reglement en van genomen besluiten.

De onder-voorzitter is hem behulpzaam of vervangt hem, indien dit noodig is.

De secretaris is belast met het houden der notulen, het voeren der correspondentie, het geven van een jaarverslag en het bijhouden der ledenlijsten.

De penningmeester zorgt voor het beheer der gelden en is daarvoor verantwoordelijk en geeft jaarlijks verslag van het gehouden beheer en van den toestand der kas.

Geldwaardige papieren worden door den penningmeester in bewaring gegeven bij de Nederlandsche Bank, contante gelden, voor zoover niet benodigd als kasgeld, gestort bij een soliede Spaar- of Deposito-bank te 's-Gravenhage, ten name der Vereeniging, welke gestorte gelden niet kunnen worden opgevraagd, dan tegen kwitantie, geteekend door den voorzitter, den secretaris en den penningmeester.

Artikel 7. Het Hoofdbestuur vergadert minstens tweemaal in het jaar te 's-Gravenhage, en wel in de maanden April en October.

Telken jare in de eerste vergadering kiest het uit zijn midden een tweeden secretaris en een tweeden penningmeester, die den secretaris en den penningmeester behulpzaam zijn en hen vervangen, indien dit noodig is.

De oproeping tot deze vergaderingen en tot buitengewone vergaderingen van het Hoofdbestuur geschiedt door het Dagelijksch Bestuur, minstens 20 dagen voor den datum der vergadering, met opgave der te behandelen zaken, voor zooveel noodig toegelicht.

Artikel 8. Buitengewone Hoofdbestuursvergaderingen moeten door het Dagelijksch Bestuur worden bijeengeroepen, zoo dikwijls het deze noodzakelijk acht, of wanneer het door drie Hoofdbestuursleden schriftelijk wordt verzocht met opgave der te behandelen zaken.

Mocht het Dagelijksch Bestuur in dit laatste geval de vergadering niet uitgeschreven hebben binnen acht dagen na het verzoek, dan zijn drie Hoofdbestuursleden daartoe bevoegd.

Artikel 9. Het Hoofdbestuur kan alleen besluiten nemen in vergaderingen, waarin meer dan de helft der Hoofdbestuursleden aanwezig is, en alleen betreffende onderwerpen, welke op de agenda voorkomen.

Wanneer door twee-derde der aanwezige leden een in de vergadering zelve gedaan voorstel spoedeischend wordt verklaard, kan ook daar omtrent een besluit worden genomen. Bestaat bedoeld twee-derde uit minder dan zes leden, dan behoeft zoodanig besluit de bekrachtiging der volgende vergadering.

Het Hoofdbestuur kan, bij uitzondering, wanneer het Dagelijksch Bestuur dit in een spoedeischend geval noodig oordeelt, ook besluiten nemen door middel van aangeteekende correspondentie.

Daartoe wordt aan ieder lid het behoorlijk toegelicht voorstel gezonden, met bepaling van den datum, waarop uiterlijk het antwoord in 't bezit van den secretaris moet zijn. Niet op tijd ingekomen antwoorden, worden als niet ontvangen beschouwd.

De op deze wijze genomen besluiten worden in de eerstvolgende vergadering ter tafel gebracht en in de notulen opgenomen.

Alle besluiten worden genomen bij meerderheid

van stemmen; staken de stemmen, dan wordt het voorstel geacht verworpen te zijn.

Artikel 10. De voorzitter der Vereeniging heeft het recht alle vergaderingen van afdelingen, besturen en commissies der Vereeniging bij te wonen, waartoe hem van alle te houden vergaderingen kennis wordt gegeven. De voorzitter mag echter geen lid van het Bestuur of voorzitter van een der afdelingen zijn, noch lid of voorzitter van eene commissie.

Ieder lid van het Hoofdbestuur heeft ten allen tijde het recht inzage te nemen van de boeken en bescheiden der Vereeniging.

De opnemings der kasgelden en andere bezittingen van de Vereeniging geschiedt minstens tweemaal per jaar; van welke opnemings telkens verslag wordt gedaan in de eerstvolgende vergadering van het Hoofdbestuur.

Behalve deze opnemings kan het Hoofdbestuur ook tusschentijds een commissie benoemen tot opnemings der kas en van den stand der bezittingen van de Vereeniging.

Het Hoofdbestuur is tot de voorbedoelde opnemings verplicht, wanneer minstens drie Hoofdbestuurleden dit verlangen.

Artikel 11. Jaarlijks treedt een-derde der Hoofdbestuurleden af, volgens een door het Bestuur bij loting vast te stellen rooster. De aftredenden zijn terstond herkiesbaar.

In tusschentijds ontstane vacatures wordt, zoo het Dagelijksch Bestuur vervulling dadelijk noodig acht, door dat Bestuur zelf tijdelijk voorzien, tot aan de eerstvolgende gewone algemeene vergadering.

Het Hoofdbestuur draagt aan de jaarlijksche algemeene vergadering, voor iedere tusschentijds of volgens rooster ontstane vacature, een tweetal kandidaten voor; gelijke verplichting rust op iedere Afdeling, doch alleen voor de iedere Afdeling onmiddellijk betreffende vacature.

Elk nieuwbenoemd Hoofdbestuurlid komt, wat tijd van aftreding betreft, op den rooster in de plaats van hem, dien hij vervangt.

Artikel 12. Het Dagelijksch Bestuur is belast met den dagelikschen gang van zaken en met de uitvoering der besluiten door het Hoofdbestuur en de Algemeene Vergadering genomen.

Waar de afhandeling eener zich voordoende zaak niet op het nemen van een besluit door het Hoofdbestuur kan wachten, handelt het Dagelijksch Bestuur onder nadere goedkeuring van het Hoofdbestuur.

Artikel 13. Het Dagelijksch Bestuur vergadert in den regel éénmaal per week, op den dag en 't uur, welke het daarvoor zal vaststellen en daarenboven telkens wanneer de voorzitter of twee der andere leden dit noodig achten.

Indien op eenige vergadering van dit college minder dan drie leden aanwezig zijn, heeft deze geen voortgang.

Besluiten worden genomen bij meerderheid van stemmen; staken de stemmen, dan wordt het voorstel geacht verworpen te zijn.

Artikel 14. Ten spoedigste na afloop van elk boekjaar, wordt de rekening en verantwoording met het verslag van het gehouden beheer door den penningmeester opgemaakt, en uiterlijk ultimo Maart aan het Hoofdbestuur aangeboden. Na goedkeuring door het Hoofdbestuur wordt de rekening en verantwoording onderworpen aan de goedkeuring der commissie bedoeld in art. 15 sub 3 der statuten.

De geverifieerde rekening en verantwoording wordt met het rapport der commissie in het orgaan der Vereeniging opgenomen, uiterlijk tegelijk met de oproeping voor de jaarlijksche algemeene vergadering.

De goedkeuring der Algemeene Vergadering strekt aan den penningmeester tot décharge voor zijne administratie en aan het Hoofdbestuur voor het beheer over het betreffende boekjaar.

Artikel 15. De commissie in het voorgaande artikel bedoeld is bevoegd inzage te nemen van de boeken en bescheiden der Vereeniging en ontvangt alle inlichtingen, welke haar gewenscht voorkomen. Verschilpunten tusschen deze Commissie en het Hoofdbestuur worden onderworpen aan het oordeel der Algemeene Vergadering.

Artikel 16. Het Hoofdbestuur kan over de geldmiddelen der Vereeniging, voortspruitende uit contributiën, uit de geldelijke voordeelen in artikel 7 der statuten bedoeld, en uit renten van kapitalen beschikken, ter bestrijding van de kosten, veroorzaakt door den dagelikschen gang van zaken en door de uitvoering van eenige bepaling in statuten of huishoudelijk reglement.

In de jaarlijksche algemeene vergadering worden, telkens voor het volgende jaar de grenzen vastgesteld, binnen welke die uitgaven zich mogen bewegen.

Andere uitgaven of uitgaven boven of buiten een door de Algemeene Vergadering vastgestelde Begrooting, mogen niet plaats vinden zonder uitdrukkelijke goedkeuring of bij dringende noodzakelijkheid, erkend door minstens twee-derde van het aantal Hoofdbestuurleden, onder nadere bekrachtiging der Algemeene Vergadering.

Artikel 17. Het Hoofdbestuur heeft de bevoegdheid tot:

1. het benoemen van een administrateur der Vereeniging;

2. het instellen van eene commissie, belast met de leiding van het orgaan der Vereeniging;

3. het benoemen van een administrateur van het orgaan der Vereeniging.

Het maximum der bezoldigingen van de administrateurs wordt door de Algemeene Vergadering vastgesteld, evenals de vaste som, welke telken jare voor redactiekosten kan worden besteed.

De voorzitter van de sub 2 bedoelde Commissie wordt door het Hoofdbestuur benoemd en treedt op als verantwoordelijk redacteur.

De administratie sub 1 en 3 bedoeld kan aan denzelfden persoon worden opgedragen, die tegelijkertijd de functies van secretaris en penningmeester der Vereeniging kan waarnemen.

De regeling van werkzaamheden, termijn van benoeming en wijze van ontslag van administrateurs en commissieleden worden door het Hoofdbestuur vastgesteld.

Artikel 18. Het Hoofdbestuur heeft de bevoegdheid om, behalve de reeds vermelde commissiën, andere commissiën in het leven te roepen, welke het Bestuur of de Afdelingsbesturen ter zijde staan in het verrichten van een deel der werkzaamheden ter bereiking van het doel der Vereeniging.

Het Hoofdbestuur stelt de instructies vast voor elk dier commissiën en wijst een zijner leden aan, om als voorzitter daarvan op te treden.

Artikel 19. Met afwijking van het bepaalde in artikel 16 heeft het Hoofdbestuur de bevoegdheid Afdelingen uit de kas der Vereeniging financieel te steunen, in het bijzonder daar, waar het betreft sub 1 en 2 omschrevene in art. 4 der statuten.

Wederkeerig verlenen de Afdelingen voor zoo veel mogelijk, financiële steun aan het Hoofdbestuur, zoo dit noodig mocht zijn.

Artikel 20. In gevallen, waarin dit reglement niet of niet duidelijk voorziet, beslist het Hoofdbestuur. Tegen de beslissing staat beroep open op de Algemeene Vergadering binnen drie maanden na den datum der beslissing.

Artikel 21. Dit reglement treedt in werking dadelijk na de verkregen goedkeuring der Algemeene Vergadering.

Wijzigingen daarin kunnen alleen plaats hebben in de jaarlijksche algemeene vergadering of in eene speciaal daartoe belegde algemeene vergadering, op voorstel van het Hoofdbestuur of van minstens drie afdelingen.

De Indische begrooting en het Atjeh-beleid.

Het spiegelgevecht, dat jaarlijks op het Binnenhof in de nabijheid der oude Ridderzaal bij de behandeling der Indische begrooting vertoond wordt, heeft wederom plaats gehad. Al weder heeft ieder, die Hollandsch leest — moge het daarbij blijven! — kunnen hooren, hoe in-verdorven het Indisch Regeeringsbeleid is, hoe onmenschelijk wreed de militairen zijn; de burgerlijke ambtenaren, vooral die van het binnenlandsch bestuur niet degen, onvertroubaar zijn; de rechters dom, lui en gewetenloos, de inlandsche (dessa-) hoofden uit 't schuim des volks voortgekomen zijn. De oppervlakkige waarnemer moet wel den indruk verkrijgen, dat dit alles in hoofdzaak juist is. Hoe anders, niet waar, in Europa en in 't bijzonder in het Godvreezende Nederland? De Minister, zich sterk voelend in zijne onkwetsbaarheid, hoort dit alles kalm en gelaten aan, en wacht alle heil van de bestuursakademie en de aanstaande rechtsschool voor Inlandsche ambtenaren. Als dat nu niet de meest vasthoudende kapstokken zijn, die men zich bedenken kan!

Elk jaar spreekt dringender de noodzakelijkheid, om Indië zijn eigen zaken in het openbaar te laten bespreken, beoordeelen, verdedigen!

Het belangrijkste uit het jongste begrotingsdebat, waardoor blijkt, dat in het spiegelgevecht toch een enkele stoot raak geweest is, was de mededeeling, dat de Gouverneur-Generaal op 's Ministers verzoek en met toestemming der Koningin zich binnen veertien dagen naar Atjeh zal begeven tot persoonlijk onderzoek van den toestand aldaar.

In afwachting van hetgeen dat onderzoek aan het licht zal brengen, meenen wij een terugblik te mogen werpen in de eerste jaren van den Atjeh-oorlog en te mogen herinneren aan het programma van Van Heutsz in 1893.

In dat jaar verscheen bij de gebroeders v. Cleef te 's-Gravenhage en de firma G. Kolff en Co. te Batavia een brochure van den Majoor der Infanterie, gewezen chef van den staf in Atjeh en onderhoorigheden onder den generaal-gouverneur Van Teijn, J. B. van Heutsz, getiteld: „De onderwerping van Atjeh”. Het motto op het titelblad luidt: „De Atjeh-oorlog knaagt aan ons Koloniaal bezit, hij moet eindigen. Laten wij eindelijk aan de beschaafde wereld toonen, dat wij daartoe in staat zijn”, en de aanhef: „Het zal nu weldra 20 jaren zijn, dat Nederland den oorlog met Atjeh begon en nog altijd kan men aan het telkens veranderen van stelsel zien, dat de regeering den juisten weg nog niet weet aan te geven, die tot volkomen onder-

werping van dat rijk leiden moet. Dat is treurig!”

Van Heutsz geeft in dat geschrift alle hulde aan den Generaal Van Swieten, wiens telegram: „De Kraton is ons; Koning en vaderland gelukgewenscht met deze overwinning”, den 21sten dag der maand Januari van het jaar 1874 aller harten met blijdschap vervulde na de bittere teleurstellingen van de eerste Atjeh-expeditie. Een nieuwe parel, meende men, was aan de Kroon der Nederlanden geheet. Dat die parel veel tranen, veel leed gekost had, dat wist men; maar dat om het behoud van dien parel, om het rustig bezit er van nog zooveel strijd binnen en buiten zou gevoerd worden, dat er nog zooveel meer leed geleden, zooveel meer tranen zouden geschreid worden, daaraan dacht men op dat oogenblik niet.

De beteekenis van het telegram vinden wij terug in hetgeen de Generaal Van Swieten schreef aan den Gouverneur-Generaal in zijnen brief van 19 Juli 1874: „Wij bezitten den hoofdzetel van het vijandelijk bestuur, en beheerschen den weg naar de zee, die tevens de hartader is van het land. Onkundigen achten dit gering, omdat zij niet met de plaatselijke toestanden bekend zijn, maar de Atjehers meenen, dat het veel, zeer veel is, en brengen aanzienlijke offers om ze ons te ontnemen. Dat het verzet met groote hardnekkigheid wordt voortgezet, is geen bewijs voor de onbeduidendheden onzer voordeelen, maar wel, dat het volk aan 't bezit van den Kraton en den waterweg groote waarde hecht. Dit is zoo onbetwistbaar, dunkt mij, dat het daaraan is toe te schrijven, dat tot dusver geen andere sultan ter vervanging van den overledene is gekozen. Met Kota Radja en het omliggende terrein bezitten wij al wat den Sultan aan domein toekwam, en maken wij eene keuze van een anderen schier onmogelijk. Het Nederlandsch bestuur neemt de plaats in van den Sultan.”

Pel werd de taak opgedragen, het stelsel van v. Swieten uit te voeren, dat in het kort hierop neerkwam: „alle krachten te doen werken voor 't bevleigen der positie om en in de nabijheid van Kota Radja en het verzekeren der gemeenschap naar zee.” Het heeft Pel meer moeite en strijd gekost, dan v. Swieten schijnt voorzien te hebben, maar in den geest van Van Swieten schreef Pel in 1875 aan de Indische Regeering de volgende woorden, die 't ons behaagt in herinnering te brengen:

„Ons eigenlijk domein kan en behoort, in den meest uitgestreken zin van het woord, onder ons direct, bestuur te komen. Het is ontegenzeggelijk een terrein, dat voor groote en snelle ontwikkeling vatbaar is. Vooral na de doorgraving van het kanaal van Suez is Atjeh door zijne ligging een hoogst belangrijk punt geworden op de handelslijn tusschen Europa, Indië en China, terwijl het bovendien een centraal punt kan worden voor den geheelen handel van de onderhoorige staatjes, inzonderheid op de west- en noordkust.

„Het komt er slechts op aan, door doelmatige middelen den handel naar onze nieuwe vestiging te trekken.

„Veel zal daarvoor moeten worden overgelaten aan het initiatief van particulieren, maar de eerste stappen daartoe moeten uitgaan van het Gouvernement.

„Wij zijn reeds begonnen met kustverlichting; wij moeten op dien weg voortgaan door het aanleggen van een ruime, veilige haven met goede landhoofden, dokken en steenkolendepots en door de zorg van een goede rechtsbedeeling.

„Met die maatregelen moet niet worden gewacht tot de nood dringt; zij moeten voorafgaan, zij het dan ook, dat de kosten aanvankelijk onvoldoende vergoed worden.

„Wil men van die zoo uitmuntende gelegenheid en zoo duur gekochte nederzetting een punt van betekenis maken voor den wereldhandel, dan moeten wij niet kleingeestig opzien tegen dergelijke uitgaven, die, hoe belangrijk op zich zelve, niet in vergelijking komen kunnen met hetgeen Atjeh ons nu reeds kost.

„Het is de kroon op het werk; het is de eenige wijze om onze vestiging nuttig en productief te maken, en het is ook alleszins in ons politiek belang om aan de wereld te toonen, dat wij dat punt waard zijn en te bewijzen, dat, bij slot van rekening, onze oorlog met Atjeh nuttig was voor het algemeen belang.

Wat Pel in 1875 aan de wereld, Van Heutsz in 1893 aan de beschaafde wereld wilde toonen, is dat, nu wij weldra 15 jaren verder zijn, bereikt? Wij meenen van niet. Atjeh heet gepacificiseerd, maar het militair régime blijft er heerschen, elke mail schier bericht een overval, een aanranding, het neervellen van vijanden, het verwonden van onze militairen.

Van Heutsz, vergissen wij ons niet, had de gedachte voort te werken in den geest van v. Swieten en Pel. De scheepvaartregeling-Scherer paste in dit stelsel. Om de volkomen onderwerping van Atjeh te verkrijgen, zou, aldus eindigde Van Heutsz zijne brochure, alleen in staat zijn „een man van karakter en groote individualiteit, tevens begaafd met een helder verstand, een juisten blik en snelheid van beoordeling, belevol troepen-aanvoerder, zoowel als krachtig bestuurder, een man, die onverzettelijk naar vast door de Regeering voor te schrijven beginselen onwrikbaar op het doel afgaat en die er ten diepste van overtuigd is, dat de Atjehers zich nooit anders

dan gedwongen zullen onderwerpen en dat slechts hij, die toont de macht te bezitten om zijn wil te doen eerbiedigen, de meester zal zijn, aan wiens bevelen zij zullen gehoorzamen."

Als die man werd algemeen aangewezen Van Heutsz zelf, die reeds als 2e luitenant in den Atjehoorlog het ridderkruis verworven had. Begunstigd met het volle vertrouwen van de Regeering, heeft hij in Atjeh onder de meest gunstige omstandigheden gewerkt, had hij als het ware een dictatoriale macht, ontzien als hij werd door de hoogsten in den lande.

Als niemand heeft hij de macht bezeten, zijn denkbeelden te verwezenlijken, en hoe komt het, dat nog niet bereikt is het ideaal, dat Pel zich had voorgesteld, en dat ook Van Heutsz voor den geest moet gezweefd hebben?

De grootheid en de (politieke) geldduivel heeft den laatste, meenen wij, parten gespeeld. De grootheid, waar hij zich Napoleon ten voorbeeld stelt, wiens woorden ten aanzien van de Aziatische volkeren „Obéir pour eux, c'est craindre", hij in gedachten houdt, waar een Von Moltke hem voor den geest heeft gestaan in den krijg tusschen Frankrijk en Duitschland. „Wij kunnen Atjeh onderwerpen voor rekening van Atjeh, evengoed als in 1870 Frankrijk geslagen is voor rekening van Frankrijk (blz. 74)“ Hoe mank gaat de vergelijking van een Indische expeditie met een Europeeschen oorlog. In den laatsten staan tegenover elkander volkeren van gelijke beschaving, gelijke ontwikkeling, volken die zich dezelfde middelen tot krijgvoeren kunnen verschaffen; volken, die een punt van verschil hebben uit te vechten, die in den krijg trachten elkander zooveel mogelijk te verzwakken, om zelf sterk te staan; maar daarna ieder zijns wegs gaat, zijn eigen belangen heeft. Een Indische militaire expeditie wordt uitgezonden om een ontroeven bondgenoot te tuchtigen, om een opstand tegen het wettig gezag te dempen. De elementen, die daarbij tegenover elkander staan, zijn niet gelijk, noch in ervaring, noch in ontwikkeling, noch in krijgsbeleid, noch in krijgstoerusting, zelfs niet, waar men te doen heeft met een volhardend, krijgshaftig en vrijheidlievend volk als de Atjehers genoemd worden door de bevelhebbers, die tegen hen zijn opgetreden. De Indische militaire expedities zijn beter dan bij de groote Europeesche oorlogen te vergelijken bij gevaarvolle ontdekkingsreizen, waar men zich in acht moet nemen tegenover arglistige bewoners, die de komst van het vreemde volk ongaarne zien. De minderwaardigheid van onze tegenpartij bij militaire expedities moet ons uit een krijgskundig oogpunt tot bescheidenheid stemmen bij de beoordeeling onzer overwinningen in Indië. Onze militaire expedities mogen slechts strekken tot tuchtiging van een trouweloos bondgenoot of bestraffing van opstandelingen, maar moeten zoo kort mogelijk duren, om verder alles in het werk te stellen, ten einde de in opstand gekomen of tot onwil gedrevenen te doen zijn: vriendschappelijke bondgenooten of willige onderdanen.

Is dit bij Atjeh in het oog gehouden? Wij hebben er oorlog gevoerd, wij zijn den Atjehër gaan beschouwen als een ons in vele opzichten gelijk staande partij, wij zijn boos geworden om zijn hardnekkig volhouden, omdat hij onze verwachting, dat wij in Groot-Atjeh ons neerzettende, wat de onderhoorigheden betref, rustig den loop van zaken konden tegemoet zien, tegenstreefde; wij hebben ons laten verleiden tot een verdelgingoorlog. Reeds tijdens Generaal Pel, hoezeer deze beziel was van de humanitaire opvattingen van Generaal v. Swieten, kwam de wrevel op tegen de volharding van den Atjehër. In het tusschenbestuur van Wiggers van Kerchem, terwijl Pel met verlof wegens ziekte naar Java was, uitte zich die in de legerorder van 27 Juli 1875, waarbij den postcommandanten werd aanbevolen het verbranden van huizen, het vernielen van kampongs, het overvallen van vijandelijke wachtposten, het leggen van hinderlagen, enz., alle handelingen, die, met beleid en omzichtigheid uitgevoerd, de onzen weinig gevaar opleveren en daarentegen den vijand veel verlies kunnen berokkenen. „Men zal deze excursiën zoo noodig door sluippatrouilles voorbereiden en wijders met zoodanige omzichtigheid volbrengen, dat men zich zoo mogelijk geen, en in het ergste geval niet dan zeer gering verlies op den hals hale."

Die order, zegt teekenend Kielstra, Atjeh's geschiedschrijver op blz. 180 van het Tweede deel van zijn omvangrijk werk, „bracht eenige afwisseling in het leven der soldaten op de posten, maakte de onzen opgewekter en stoutmoediger, en spoorde aan tot beleidvolle ondernemingen." In zoover had zij ongetwijfeld nut, schrijft hij verder, „doch dat zij er niet toe kon bijdragen om 's vijands bedrijvigheid te doen verminderen, zou de ondervinding al spoedig leeren," laat hij volgen.

Hoe het daarna toeging lezen wij een bladzijde verder.

„Den 31sten Juli rukten twee mortieren onder dekking eener patrouille van Longbatta-Zuid op in de richting van Mibouw, om door het werpen van lichtkogels brand te stichten, hetgeen weldra gelukte. Zoodra een paar huizen in vlam stonden, kwam de vijand opdagen en noodzaakte hij de patrouille tot den terugtocht; de brand bleef nog geruimen tijd voortduren."

„Den 8sten Augustus moesten de werken rondom Lamara Olijlo het ontgelden; intusschen schoot de artillerie van Lamteboe brand in de kampong Lamtermin, waardoor vele huizen vernield werden. Gedurende den brand had eene buskruit-ontploffing plaats; om het blusschen te verhinderen, vuurde de artillerie van Lamteboe en van Poe-oe met granaten."

„Twintig dagen later kon eene patrouille van Lemboe-oost een twintigtal huizen verbranden; den 12en stak een patrouille van Lamara Z.O. de kroeg Broek over en gaf zij een wachthuis, benevens 12 gebouwen, aan de vlammen prijs."

„Wellicht om zich over onze handelingen te wreken, beschoot de vijand onze posten te Lemboe-oost, Kota-Alam, Longbatta-missigit, Sinanggri en Lohong, N.O. meer dan ooit."

„Den 15den Augustus schoot de artillerie van Lamteboe wederom brand in Lamtermin, waarna zij, met die van Soerian en Poengej Blang Tjoet, met granaten vuurde om den brand te doen voortduren."

„Zoo ging het dagelijks voort; wij trachtten den vijand afbreuk te doen, en hij verontrustte ons waar hij kon."

Mocht dit laatste ons verwonderen, is het wonder, dat de Atjehers den hel in het lijf kregen en als duivels ons wilden belagen?

Vervolg op blz. 182: „Van onze zijde ging men op den ingeslagen weg voort. Zoo rukten den 2en September drie patrouilles, van Lemboe-N.O., Lemboe-Oost en Lamprit, op naar de kampong Pinang, om deze te verontrusten; zij staken daar een aantal huizen in brand en moesten toen terugkeeren. Op denzelfden dag stuitte eene uit Soerian in de richting van Bital marcheerende patrouille op eene onbezette benting, waarvan de omwalling vernield en de huizen verbrand werden."

en op blz. 187: „Hoewel onze talrijke patrouilles den vijand noodzaakten, steeds op zijne hoede te zijn en onze veelvuldige pogingen om brand in zijn kampongs te schieten hem in onrust hielden, ging hij toch onvermoeid voort de posten, vooral die in Longbatta en Lohong, te bestoken."

Vergelijk Multatuli's Ideeën: „Ja, het dorp was veroverd door Nederlandsche soldaten, en stond dus in brand."

Op Nederlandsche heldendeugd volgt brand. Nederlandsche overwinning leidt tot verwoesting; Nederlandsche krijgsbedrijven baren wanhoop."

Na al de wisselvalligheden, die de Atjehgeschiedenis ons verder leert, meende Van Heutsz het ei van Columbus te hebben gevonden door de wijze van toepassing van de scheepvaartregeling Scherer, zoodanig, dat wij op Atjeh's geldkist zouden komen te zitten, den Atjeh-krijg zouden vervolgen voor Atjeh's rekening. Een aardig, slim gevonden, maar zeer zeker een gevaarlijk spel door zijne verleidelijkheid: Oorlog voeren voor rekening van den vijand, hier voor rekening van den toekomstigen, geliefden onderdaan van Hare Majest. de Koningin!

„De scheepvaartregeling, door Scherer voorgesteld en door Laging Tobias ingevoerd, gaf alles, wat men kon verlangen, of juster gezegd: kon dit alles geven. Zij plaatste ons in den volsten zin des woords op de geldkist van Atjeh en gaf ons voldoende macht om de Atjehers te doen betalen, zooveel en waar wij maar wilden (zie blz. 35 van v. H.'s brochure)."

„En hoe krachtiger men de scheepvaartregeling invoert, d. w. z. hoe meer de Atjehers voelen, dat zij daarmede in onze macht zijn en bij 't geringste verzet, zelfs bij niet ijverig medewerken in de door ons gewenschte richting, hun lieve geld in onze schatkist zien vloeien, hoe gedweeër en volzamer zij zullen wezen, hoe meer eerbied en ontzag zij ons zullen toonen." (blz. 61.)

„Afgescheiden van den godsdienst, zal het Atjehsche volk zich slechts onderwerpen en ontzag toonen aan hem, die voelen laat de macht te bezitten, om zijn wil te doen eerbiedigen, onverschillig welke middelen hij toepast." (a. v.)

Blz. 74: „Behalve dus dat men door die scheepvaartregeling een groote vaste bron van inkomsten moet scheppen, moeten bovendien nog extra betalen alle staatjes, die zich niet volkomen naar onzen wil schikken. Alleen hierdoor zal de scheepvaartregeling aan de Atjehers in waarheid doen zien en voelen, dat de Kota Radja gevestigde Nederlandsche autoriteit de uitsluitende machthebbende is, wiens wil moet worden geëerbiedigd, wiens bevelen men moet gehoorzamen; alleen op die wijze zal ons gezag voor goed gevestigd raken, zal onze macht en invloed allerwegen groot worden."

Het is het rooversgezag: Uw beurs of het leven!

En toch, het was goed gemeend. Als v. Swieten en Pel wilde ook Van Heutsz, dat Groot-Atjeh het middelpunt zou worden, waarom alles draait, en dit, meende hij, kon men niet beter bereiken, dan door alle middelen, die men in de hand heeft, vooral den handel te bevorderen.

Daarmede rijmt echter bezwaarlijk, „Atjeh te onderwerpen door het zelf te doen betalen, wat door ons voortaan nog aan dat land wordt ten koste gelegd."

De bedoeling, schreven wij elders*), kan niet anders zijn, dan dat Atjeh aan ons gezag onderworpen zij, dat de Atjehër onze geliefde onderdaan worde. Wekt de krijg op zich zelf reeds veel vijandschap, hoeveel te meer als men zich niet bepaalt tot

den strijd in het open veld, de bestraffing van list en verraad, maar de bevolking berooft van hare bezittingen, haar handel en nijverheid drukt door ongewone heffingen. Hoeveel zal Atjeh ons niet nog kosten, om in dat berooide land weder welvaart te brengen; zal dat opwegen tegen de inkomsten, verkregen uit de met de grootste strengheid geheven boeten? En welk een zorgzaam beleid is er niet noodig, om bij den Atjehër, bij wien de haat tegen het Nederlandsch gezag, het wantrouwen in ons diep geworteld moet zijn, weder het vertrouwen te wekken, achting in te boezemen!

Wat staat Nederland daarvoor af, in aflossing van de Eereschuld? B.

*) Orgaan der Vereeniging: Moederland en Koloniën, in Aanteekeningen op de begroting van Nederlandsch-Indië voor het dienstjaar 1907, blz. 28.

TOKO BAHROE.

Speciaal ingericht voor de INDISCHE RIJSTAFEL:
VAN KINSBERGENSTRAAT 126.

• bij de PRINS HENDRIKSTRAAT, •
Tel. 4796. • DEN HAAG.

Import en Export door geheel Europa.

Versche Samballans, Badjak, Petis, Petch, Kemerries, Oedang Bassa, Brandal, Kemanten, Dengdeng Oetek, per heele en halve flacons.

Versche Boemboe Boemboe, Indische Zuren, Ketan wit en zwart, Trassie per rol en uitgewogen, echte Petis vedang van Sidhoeardjo.

Dodol en Wadjieck per stuk en per schotel.

Tabacco djawa, de echte Tamerinde en Serbas. Siropen, Lodeh kruiden en Vischsoorten.

THEESOORTEN als volgt:

Nanggoeng per pak f 0.50, After dinner per pak f 0.55, Huishoudthee van af 12 cent per ons.

Directe aanvoer uit Nederlandsch-Indië.

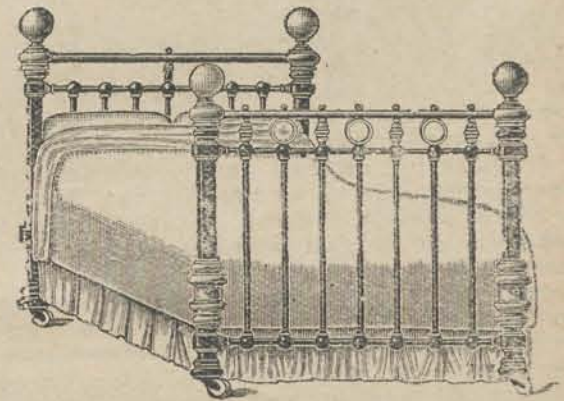
Minzaam aanbevelend

W. BARNAS en DIEMERS.

• • • IMPORTEURS. • • •

Th. A. A. SIMONIS

•- 34 GROENMARKT -•
DEN HAAG over de Prinsestraat.

Ledikanten, Spring- Kapok- en Paardenharenmatrassen, etc.

in groote keuze, billijke prijzen en solide qualiteit.

DAMES VERLANGT

ge een heldere Wasch, stuurt hem dan naar de Stoom-Wasch- en Strykinrichting

„BLEEKLUST"

Volkomen onschadelijke behandeling door machines van 't nieuwste systeem.

BEDIENING VLUG EN ACCURAAAT. CONDITIE BILLIJK.

Aanbevelend, G. A. VERSTEEG,

Bleekerij „Bleeklust",

HAASTRECHT, bij Gouda.

Koloniale praatjes.

Het Atjeh-debat.

Het is mij onmogelijk iets anders dan leedwezen te gevoelen over den loop, dien het Atjeh-debat in de Tweede Kamer genomen heeft, en over de uitkomst, welke daarbij werd verkregen. 't Is toch ongetwijfeld wel de gemakkelijkste en goedkoopste wijze om zich over het voortduren van den strijd op Atjeh te wreken op het leger, maar zal men daarmee 't eind van den Atjeh-oorlog bereiken?

Aan den Atjeh-oorlog toch moet een eind komen en wat zien we thans gebeuren?

De strijd, dien onze troepen op Atjeh hebben te voeren, is geen geregelde, maar een guerilla-krijg met alle daaraan verbonden verschrikkingen en de ellentlange opstellen van „Wekker” in de A. v. o. s. t. waren waarlijk niet noodig, om een ieder, die weet wat de guerilla beteekent, te doen begrijpen, dat ook in Atjeh de verschrikkingen niet konden uitblijven — uitzonderingsmaatregelen in het belang van de veiligheid der eigen troepen na bloedige lessen van een verraderlijken vijand, als het zoogenaamde perforeren en het kampongonderzoek; het misbruik maken door enkelen van de noodzakelijk in zulken strijd aan onderaanvoerders toe te kennen uitgebreide bevoegdheden; de verwildering als het gevolg van het jarenlang voortbestaan van een dergelijken kamp.

En nu in stede van de oorzaken van het voortbestaan van zulken ongewenschten toestand na te speuren, ziet men de publieke opinie in Nederland bewerken, om de opheffing te eischen van de noodzakelijke gevolgen.

Noodzakelijke?

Ja, de guerilla is wreed en moet wreed zijn, wil men zich het succes verzekeren.

Zouden de Engelschen ooit de Boeren-guerilla hebben gefnuikt, zonder hun concentratie-kampen, het dynamiteeren der Boerenhoeven enzovoort? Hebben zij kunnen voorkomen, dat hierbij ook noodloze wreedheid voorkwam?

Heeft men de soldaten-brieven gelezen betreffende het dempen van den opstand van Herreros en Bondezwarts in Süd-West? Ook daar kwam noodloze wreedheid voor naast de officiële, als het opsluiten in kampen naar Engelsch voorbeeld van alle inboorlingen, die men te pakken kon krijgen, met verbeurdverklaring van al hun veen.

De Amerikanen togen gloeiende van verontwaardiging tegen den Spaanschen hidalgo ten strijde, om aan 't onmenschelek régime op Cuba een einde te maken, maar 't eerst, wat ze op de Philippijnen deden, was 't stelsel der reconcentrados, dat door hen zooveel gevloekte, toen 't op Cuba door de Spanjaarden toegepast werd, daar in te voeren, zoodat zij bv. de door den opstand zwaar geteisterde provincie Cavite tot een „groene woestijn”*) maakten. De Spanjaarden stuurden verdachten naar het afgelegen eilandje Goeam, de Amerikanen deden 't hun na. De Spanjaarden sloten de zoogenaamde ladrones bij honderdtallen op in de Bilibid-gevangenis of garroteerden ze, voor zoover de meest daartoe in aanmerking komenden niet reeds neergeschoten waren — en Bilibid is nooit zoo zwaar bevolkt geweest als onder het Amerikaansch bestuur, dat er duizenden ladrones onder dak bracht, meerendeels voor 't leven, voor zoover ze niet opgeknoopt werden. En wat noodloze wreedheid betreft: Waar vindt men een order als die, door den huidige gouverneur-generaal James Smith, toen nog in de wandeling generaal Jackey geheeten, tot de troepen gericht, die de overval van Balagian op Samar moesten wreken: „Mannen, het zijn geen menschen, die ge gaat bestrijden. 't Zijn beesten! Spaart man, vrouw noch kind.”

En verwildering? In de Amerikaansche kazerne te Djolo vindt men de tampaties der soldaten versierd met de doodshoofden der gevallen van den berg Dajo, waar de Amerikaansche troepen en scouts onder de bevelen van generaal Leonard Wood, een gewezen geneesheer nog wel, duizend Soeloërs, mannen, vrouwen en kinderen..... deden sneuvelen.

En nu die andere guerilla, door den heer v. Kol in lugubere kortswijl zeker, — 't kan dezen afgevaardigde daarmee toch geen ernst geweest zijn? — de ontwikkeling van Formosa door Japan geheeten, waar thans op aandringen van het Japansche volk, dat een einde aan het werk wil zien, de troepenmacht van 10000 op 15000 man is gebracht, om de inboorlingen uit de kamferbosschen te verdrijven, die Japan noodig heeft. Hoe daarbij te werk gegaan wordt?.....

De guerilla is wreed, dat is haar vloek: the white man's burden dien hij moet weten te dragen, waar hij in contact komt met zulke anarchische stammen als wij helaas op Noord-Sumatra tot rede hadden te brengen.

En de hoofdzaak moest dan ook mijns inziens niet worden gezocht in het wegnemen der gevolgen, maar van de oorzaken voor het voortbestaan dier Atjehsche guerilla.

De hoofdzaak ligt, naar mijn meening, in het ons weinig vriendschappelijk gezinde Penang, dat in hoofdzaak van den Atjehschen handel en den Atjeh-oorlog bestond, en eene vrij belangrijke koloniale

nie Atjehsche uitgewekenen tot zich trok, die door de handelsrelatiën van Penang met Atjeh voortdurend in contact bleven met de verzets-elementen aan den overwal en het vuurtje steeds aanwakkerden. De verhoogde roerigheid in Atjeh in den laatsten tijd moet dan ook als het antwoord van Penang beschouwd worden op den maatregel ten opzichte van 't goederenvervoer per stoomtram naar Olehleh getroffen, door sommigen als een fiscale maatregel, om dit middel van vervoer renderend te maken, afgebroken, waar mogelijk het onuitgesproken, politieke doel, den invloed van Penang op den gang van zaken in Atjeh te fnuiken, op den voorgrond heeft gestaan.

Die invloed vond mijns inziens een krachtig wapen in de onoordeelkundige belastingheffing, waardoor als het ware een premie werd gesteld op het ongebonden leven in de wildernis. De Franschen beleefden gelijke ervaring in Fransch-Congo, waar de inboorlingen hunne dorpen aan de rivieren verlieten en zich bij de stammen in het binnenland aansloten, om aan de belasting te ontkomen. De Amerikanen voerden dan ook eene directe belasting, de internal revenue-act, eerst op de Philippijnen in, toen de toestand van rust zich vrijwel geconsolideerd had, maar putten allereerst de inkomsten voor het bestuur hunner kolonie uit de zware invoerrechten, die den invoer met tot 25% belastten en door allen, ladrones zoowel als gezeten lieden, werden gedragen.

Andere oorzaken zijn m. i. de weinig afdoende bescherming, die de tot rust geynde bevolking geniet tegen de rondtrekkende bendes, en het gemis van of dan het slechts in hoogst geringe mate voorhanden nuttig effect van ons bestuur voor de rustige bevolking dier streken.

Die afdoende bescherming, men zoekte ze niet in eene onmogelijke vervorming van het karakter der guerilla — zeer zeker, noodloze wreedheid moet worden voorkomen en gestraft, waar ze zich voordoet, maar men werpe zich hier, ver van het oorlogstooneel, niet op als rechters in eene zaak, waarvan men niet voldoende op de hoogte kan zijn, zich geen afdoend oordeel kan vormen —, maar men zoekte ze in eene verdere opening van het land door wegaanleg, niet in onbetaalden of slecht betaalden arbeid, en tot dien in versterking van de Atjehsche troepenmacht, terwijl een maatregel, als invoering van het inlandsch onderwijs, op eenigszins belangrijke schaal zal strekken tot verdere pacificatie van het gewest.

Ten ware de gouverneur-generaal Van Heutsz in opdracht moge hebben bekomen, om het geheele Atjeh-vraagstuk onder de oogen te zien en niet alleen de mishandelingen; ten ware dus ook de middelen, welke tot de pacificatie der Atjehsche bevolking kunnen bijdragen en leiden, bij het voorgenoemen onderzoek een bron van gezette overweging zullen uitmaken, en ten ware dan zoo Tweede als Eerste Kamer met evenveel élan, als de eerste zich op de „soldateska” wierp, bereid bevonden worden om het onmiddellijk benodigde geld voor verschillende urgente maatregelen uit de Nederlandsche kas te verstrekken, vreezen wij, dat het Atjeh-debat van de vorige week weer tot een nieuw Pruys-van der Hoeven experiment zal leiden en de gevolgen, welke de Atjehsche guerilla steeds weer opnieuw deden aanwakkeren.

M. A. VAN HEEKEREN.

PERS-KRONIEK.

INHOUD: Land en volk over gebrek aan ambtenaren in Nederlandsch-Indië. — Is er belangstelling? een opwekking tot het betoonen van meer belangstelling in onze Koloniën door het Nieuwsblad van het Noorden. — De heer C. de Vries in het Algemeen Handelsblad over de emigratie afdeelingen op Java. — De Nieuwe Courant over de onderzoekingsstocht van den gouverneur-generaal van Heutsz naar Atjeh. — Standaard en Centrum over het jongste Atjeh-debat.

Land en Volk vestigt de aandacht op 't toenemend gebrek aan ambtenaren in Nederl.-Indië en wijst dit aan het „Idenburgsche stelsel van bezuiniging, dat reeds zooveel kwaad in Indië gedaan heeft”.

Zoo nu en dan werd dit zóó blindelings toegepast, dat de Indische regeering haar eigen besluiten moest herroepen, zooals niet lang geleden ten opzichte van de afgeschafte toelagen aan de bestuursambtenaren op Sumatra. Daarmede is blijkens eigen getuigenis een onrecht hersteld op stoffelijk gebied, maar daarmede is de ontevredenheid niet weggenomen, die tegenwoordig in vele ambtenaarskringen heerscht. Maar wat het ergste is: deze ontevredenheid is ook buiten Indië bekend geworden en weerhoudt de beste elementen in Nederland om in Indischen staatsdienst te treden.

Land en Volk wijst er dan op, dat in Indië gebrek heerscht aan ambtenaren bij 't binnenlandsch bestuur, dat er incompleet is aan officieren en aan officieren van gezondheid, wier studietijd 6 à 7 jaar bedraagt en die daarna een bezoldiging erlangen; die men, den studietijd in aanmerking genomen, belachelijk zou kunnen noemen.

„Bij justitie is het gebrek aan ambtenaren reeds

zoo groot,” gaat het blad verder, „dat men bijna van een stilstand in rechtszaken zou kunnen spreken. Als lokprijs is voor uitrusting een som van f2500 beloofd; het bekende Indische examen tijdelijk afgeschafte en toch komen er niet voldoende ambtenaren en weet men bij de landraden en de rechtbanken niet, hoe door een achterstand van jaren heen te komen, zeer ten ongerieve van het rechtzoekend publiek.

Bij het onderwijs is het al niet beter. Voor de in 1908 te openen scholen voor Chinezen zijn meer dan 100 onderwijzers noodig, terwijl er geen beschikbaar zijn. Nu heeft de Minister van Koloniën eenige Indische onderwijzers met verlof in Nederland als wervers doen optreden in plaats van de positie der onderwijzers afdoende te verbeteren.

Aan sommige hoogere burgerscholen zijn éenderde van het onderwijzend personeel onbevoegden, onderwijzers, die men aan de lagere school onttrokken heeft en waarbij zij feitelijk niet gemist kunnen worden. Voorstellen tot verbetering der leeraars-traktamenten zijn reeds sinds jaren „in overweging” en intusschen komen er geen leeraren meer uit Nederland of wel leeraren, die men in Nederland zou laten beginnen aan een klein schooltje.”

Zoo is het in alle ambtenaarskringen, behalve in de allerhoogste, waar de bezuiniging niet is doorgedrongen. „Maar,” zegt Land en Volk, „met bezorgdheid vraagt een ieder, die Indië lief heeft, zich af: wat zal op die wijze de toekomst brengen? Zal men het Idenburgsche stelsel blijven toepassen, tot dat de geheele regeermachine moet worden stop gezet?”

***

Is er belangstelling? vraagt het Nieuwsblad v/h Noorden naar aanleiding van de behandeling der Indische begroting in de Kamer. Het blad geloofde, dat het hiermede poertjes gesteld is en doet daarom een oproep tot den breeden kring van zijn duizenden lezers hooren om hen tot meer belangstelling in onze koloniën op te wekken.

„'t Is jammer,” zegt het blad, dat 't noodig is. Als er over onze koloniën, die ons land hebben rijk gemaakt, en die nog oorzaak zijn, dat we in de eerste rij der 2de rangstaten meetellen, gesproken wordt, moest er intense belangstelling zijn, moest men meeleeven, moest men in staat zijn om te volgen, te controleeren zelfs wat er gezegd wordt. Men moest blijk geven, dat men weet, dat ons koloniaal rijk een onzer kostbaarste bezittingen is, ja, een der kostbaarste koloniën van de wereld, die alle mogendheden ons benijden.

Men moest ja, maar de groote hoop kan 't niet. Het is helaas een waarheid, dat verreweg 't grootste deel van ons volk van Indië geen flauw begrip heeft. In zijn jeugd heeft men er wel eens 'n kaart van gezien; men heeft gehoord van Atjeh, herinnert zich misschien nog generaal Van Swieten of Karel van der Heijden, weet nog vaag van Lombok te spreken, heeft nog misschien een ietwat levendiger herinnering van de tocht door de Gajoelanden, kent de namen van den gouverneur Van Heutsz en van den dapperen kapitein Christoffel, weet misschien ook nog van Multatuli, die zoo'n mooi boek schreef, en heeft verder nog hier en daar wat verwaide namen en begrippen in zijn geheugen, die met al het voorgaande een soort van haringsla vormen, en daarmee houdt het bij de meesten op.

Er komt wat kentering ten goede, maar veel is er nog niet van te merken. Al te weinig wordt nog de groote verantwoordelijkheid gevoeld, die ons volk draagt in verband met ons koloniaal bezit en te weinig aandacht wordt er meestal nog geschonken aan het koloniaal debat in de Tweede Kamer. 't Is waar, de wijze, waarop dat debat wordt voorbereid, animeert niet. De enorme massa papier, waarin de begroting met het koloniaal verslag wordt verzonden, lokt niet uit om te lezen en de uittreksels, die de bladen van dit lijvig werk kunnen geven, zijn te beknopt om veel waard te zijn; maar toch, bleek er maar meer belangstelling bij ons volk, dan zou dit wel anders worden.

En ook het debat in de Kamer zelf is nog niet, wat het wezen moet. Haast al van te voren is te zeggen, wie zoodat het woord zullen voeren, wat Van Kol zal zeggen, hoe sarcastisch De Stuers zal zijn, wat Boogaerdt, Van Deventer en andere koloniale specialiteiten in het midden zullen brengen; hoe van Rechts de opium-regie gehekelde zal worden en zendingskwesities zullen worden in het debat gebracht; hoe van uit den financiëelen hoek over belastingen zal worden gesproken en van alle zijden op verbetering van „het lot van den inlander” zal worden aangedrongen. Maar ook al weet men dit vooruit en al meent men, dat dit alles weinig of geen resultaat zal geven, toch mag dit geen reden zijn om met een onverschilligheid, die Multatuli het publiek zijn verachting deed toeroepen, al deze dingen voorbij te gaan.

Wij moeten ons meer met Indië bemoeien. 't Is onze kolonie, een bron van groote inkomsten voor ons volk, een land van groote toekomst tevens. Onze zonen gaan er heen, niet alleen om te vechten met oproerige of vijandige volken, maar ook om te ontginnen wat nog braak ligt en te exploiteeren wat daarvoor reeds in aanmerking komt. En dat is zooveel, daar in dat groote land, waarin Nederland meer dan 50 keer besloten kan worden, is plaats

*) Eene uitdrukking ontleend aan het Amerikaansch bestuur verknochte blad, de Manila Times.

voor meer energieke jonge mannen dan Nederland kan leveren. Daar kan meer kapitaal met kans op succes worden vastgelegd, dan in de laatste drie jaren op onze beurzen in Amerikaansche sporen is verspeeld. Daar is op 't gebied der volksoontwikkeling nog zooveel te doen. Daar kunnen, zoo schrijft het „Nieuwsblad van het Noorden” ten slotte, de groote cultures nog bijna onbegrensd worden uitgebreid, daar is in één woord nog niets compleet en alles nog in wording en wij zijn de aangewezen natie om dat alles te doen.”

* * *

In het *Alg. Handelsblad* geeft de heer C. de Vries in een tweetal artikelen beschouwingen over de irrigatie-afdeelingen op Java. De schrijver bepaalt zich niet alleen tot het aantoonen van het nut dezer zaak, maar gaat zelfs terug tot het jaar 1888, om van dat tijdstip af een historische beschrijving te geven, hoe zij tot stand gekomen en welke resultaten reeds verkregen zijn.

Ten slotte komt hij dan aan hetgeen op de Indische begrooting voor 1908 voor dit doel is uitgetrokken en vervolgt:

„Blijkens de stukken der Indische begrooting voor 1908 zal nu krachtig op dien weg worden voortgegaan.

Bij de Tweede Nota van wijzigingen betreffende die begrooting zijn gelden aangevraagd ten doel hebbende om met ingang van 't jaar 1908 aan de bij wijze van tijdelijken maatregel opgerichte irrigatie-afdeeling Serang, met toevoeging daaraan van de afdeelingen Blora (residentie Rembang) en Kendal (residentie Semarang) en van kleinere gedeelten van Pekalongan, Kedoe en Soerakarta en daartegen met afscheiding van de afdeeling Rembang, — eene definitieve organisatie te geven. Het personeel zal bestaan uit 4 ingenieurs, 10 opzichters en 35 mantri's; de kosten voor het personeel, voor den dienst der opnemingen en voor het gewoon onderhoud, 't toezicht, de bediening en de bewaking der werken worden geraamd op een bedrag van f229.777. Van deze uitgave zijn reeds in de begrooting begrepen verschillende uitgaven tot een totaal bedrag van f49.452, zoodat nog op de begrooting moet worden gebracht: f229.777 — f49.452 = f180.325.

De tegenwoordige kosten van de bij wijze van proef werkende irrigatie-afdeeling Serang bedragen in het geheel f181.521 's jaars, zoodat de feitelijke vermeerdering van uitgaven slechts bedraagt: f229.777 — f181.521 = f48.256.

Bij de Derde Nota van wijziging wordt voorgesteld de instelling van eene irrigatie-afdeeling Pemali-Tjomal, die bijna het geheele gebied, uitmakende de residentie Pekalongan, zal omvatten. De totale oppervlakte aan bevoeide gronden kan worden gesteld op 200.000 bouw — waarvan 16000 bouw voor de suikercultuur wordt gebezigd —, terwijl meer dan de helft reeds van geregelde bevoeiingswerken is voorzien. Na voltooiing van eenige in uitvoering zijnde werken en met inbegrip van de te verbeteren Goeng- en Koemisik-bevoeiing, zal men hier een aaneengesloten geheel van 170.000 bouws aantreffen, waarvan de irrigatie op technische wijze is tot stand gekomen.

Het is duidelijk, dat het hoogst gewenscht — zool niet noodzakelijk — is, om deze belangrijke werken, die tonnen gouds gekost hebben, ook na de voltooiing te laten onder direct technisch beheer. De jaarlijksche uitgaven kunnen geen bezwaar zijn; zij worden becijferd op f190.000. Maar voor het bij de bestaande werken geëmployeerd personeel en voor het onderhoud dier werken wordt echter thans reeds een som van f122.200 's jaars besteed, welk cijfer, ook al werd niet besloten tot de oprichting der irrigatie-afdeeling, vermeerderd zou moeten worden met f47.624. Die oprichting zal dus slechts eene meerdere uitgave van f190.000 — (f122.200 + f47.624) = f20.176 vorderen. Die verhooging van uitgaven voor de nieuwe irrigatie-afdeeling zal voor een groot deel worden gecompenseerd door een aan de belanghebbende particuliere landbouw-ondernemingen op te leggen retributie.

Hierop dient in het bijzonder de aandacht te worden gevestigd. Die ondernemers hebben ook een groot belang bij een richtig beheer met betrekking tot de waterverdeling. Soms zelfs vrijwillig hebben zij aangeboden om in de kosten van dat beheer bij te dragen. In verschillende gedeelten van Java zijn in dat opzicht gedurende de laatste jaren regelingen getroffen; het blijkt nu tevens, dat de Indische Regeering een algemeene regeling van het retributievraagstuk beoogt.

Vermelden wij ten slotte nog, dat het in de bedoeling der Regeering ligt — blijkens de Memorie van Antwoord — om op de begrooting voor 1909 gelden aan te vragen voor de oprichting van eene irrigatie-afdeeling Tjimanoeek, en waarschijnlijk ook voor die eener irrigatie-afdeeling Madioen-rivier en voor de uitbreiding van de irrigatie-afdeeling Serajo over geheel Kedoe — dan kan met grond de verwachting worden uitgesproken, dat aan de lijdensgeschiedenis met betrekking tot de oprichting van zulke nuttig werkende inrichtingen als de irrigatie-afdeelingen, een einde zal zijn gekomen.”

* * *

In de Tweede Kamer liep bij de behandeling der Indische begrooting een groot deel van de discussie

over den toestand in Atjeh, die in de laatste tijden blijkbaar niet zoo heel schitterend is; hier en daar zelfs onrust verwekt. De pacificeering, zegt Het Centrum:

„De pacificeering blijkt telkens meer wensch dan werkelijkheid te zijn, en zoo gaat het nu reeds een paar jaren lang.

Aan wie de schuld?

Er werden gisteren in de Kamer harde noten gekraakt over ons beleid.

O. a. voerde de heer De Stuers het woord en dan weet men, dat er krasse dingen gezegd worden. Ons optreden schijnt enerzijds onvoldoende aan kracht, anderzijds overmatig aan harde, veel te harde maatregelen te zijn.

Maar dat de schuld voor den onbevredigden stand van zaken op Atjeh nu enkel en alleen aan onzen kant zou zijn, is niet aan te nemen.

Er is een gevaar, dat, evenals in alle andere deelen van ons Oost-Indisch bezit, ook in Atjeh onze positie voortdurend bedreigt: de Islam.

Op dit gevaar werd ook nu weer en terecht door eenige sprekers gewezen.

Het Islamisme is voor en na de grootste bedreiging voor ons koloniaal bezit.”

* * *

Dat de Regeering den stand van zaken op Sumatra ernstig inziet, blijkt wel uit het feit, dat op haar verzoek Gouverneur-Generaal Van Heutsz een inspectie naar Atjeh ondernemen zal. De N. W. C. t. is over die inspectie in haar nopjes, vooral om de volgende twee redenen:

„Ten eerste omdat het bezoek van Van Heutsz aan Atjeh aanleiding zal geven tot het indienen van een rapport aan de Kamer, hetwelk zich, naar wij hopen, niet alleen zal uitstreken tot „het optreden van onze troepen, gelijk de heer IJzerman het in zijn motie uitdrukt, maar dat den geheelen toestand, den ganschen stand van zaken in Atjeh zal bestrijken.

Een groote fout is toch, dat noch het land, noch de Kamer weten, hoe het er op het oog en blik in Atjeh uitziet en zij desnietteenstaande de eindverantwoordelijkheid voor wat daar gebeurt dragen. Soms krijgt men zelfs den indruk, dat de Minister niet veel wijzer is dan zij, die hij inlichten moet. Het indienen eener heldere, bondige Memorie, waarin behalve een beschrijving van den huidige toestand ook een blik wordt gegeven op de plannen der Indische Regeering ten opzichte van het gewest, is urgent.

Ten tweede achten wij de reis van Van Heutsz nuttig, omdat er zoo duidelijk, vooral wie zulks aangaat, het beginsel der Regeering uit zal spreken, dat wreed en willekeurig optreden, gelijk ongetwijfeld nog meermalen voorkomt, als een zwaar, de meest krasse middelen tot tegengang wettigend, misdrijf moet worden opgenomen.”

* * *

Onder het opschrift „Barbaarschheden” driestart de *Standard*:

„De geruchten, dat ons leger in Indië zich, voornamelijk in Atjeh, niet conform den eisch van het Christelijk kriegsrecht gedraagt, houden aan, en ook in de Tweede Kamer hebben ze hun tolken gevonden in de H. H. De Stuers en Van Kol.

Dit laatste juichen we toe, in zooverre niet scherp genoeg over zulk kwaad, indien het blijkt te bestaan, dezerzijds de controle kan gaan.

Toch mogen de leden der Kamer niet vergeten, dat er luistervinken zijn, die zulke debatten gretig aangrijpen om onzen goeden naam als Koloniale mogendheid in ernstige verdenking te brengen.

Vooral in Engeland is men daar fel op. En gelijk we nog onlangs herinnerden, doet ook de heer Roland de Marès in de *Indépendance* daaraan mee.

In zooverre zou het zelfs aanbeveling verdienen, zulke beschuldigingen tegen ons Indisch Leger niet in publieke zitting, maar in Comité-Generaal te behandelen. Dan is men zelfs nog vrijer in het produceeren van zijn bewijzen.

Nu is de Minister wel verplicht de houding van ons leger, ook al zijn er gegronde aanmerkingen te maken, zoo goed zoo kwaad, t kan, te verdedigen.

Dit klemt te meer waar het Oostersche toestanden betreft. Over alle Koloniale mogendheden vallen keer op keer klachten, dat ze te wreed tegenover de inboorlingen optreden. Men kent Blunt's aanklacht tegen het Engelsche proces te Denshawai in Egypte, en men weet welke krasse maatregelen nog onlangs door John Morley in Voor-Indië genomen zijn.

Oostersche toestanden gedoogen helaas niet, riddelijk op te treden gelijk in een Europeeschen oorlog. Men staat met enkele duizenden tegenover miljoenen. En verloor men ook maar een oogeblik, zijn hoog prestige, zoo stond moord op groote schaal voor de deur. Maar juist daarom is 't zoo noodzakelijk, dat de controle steeds uitmaakt, of de maatregelen, waartoe men overging, in strengen zin noodzakelijk waren.

En die controle nu is niet op doortastende wijze uit te oefenen, indien men bij het Kamerdebat tegenover onze buitenlandsche belagers onvrij staat door de publiciteit.

Ons leger kan geroepen zijn tot daden, die in Europa ondenkbaar waren. Maar juist dit kan ons leger verleiden om de wet der humaniteit, ook bui-

ten noodzaak, te verzaken.

En daartegen moet van uit Nederland streng en ernstig gewaakt.”

Uit de Oost-Indische Mail.

De minder goede geest in het Indische Leger.

In de *Javabode* van 17 Oct. j.l. lezen wij: Kortom tijd na de geheimzinnige conferentie, door den legercommandant met de afdeelingsschefs en de brigade-commandanten in het Hertogspark gehouden, werden door de brigade-commandanten dito geheimzinnige vergaderingen belegd met de tot hun ressort behorende korpscommandanten, die daarna op hun beurt weer hun onderhebbende compagniescommandanten bij elkaar riepen op zóódanig geheimzinnige plaatsen, dat wij ze niet bij name durven noemen.

Naar men, aan bovengenoemd blad mededeelde, werd hoofdzakelijk ter sprake gebracht de minder goede geest in het leger, zoowel onder officieren, als onder minderen, blijkende o. m. uit den toon van verschillende uitingen uit den boezem van het leger in de Indische pers, uit de oprichting van den Soldatenbond, enz., alsmede, ten gevolge van een en ander, de verslapping der krijgslucht.

Als besproken middelen, om daarin verbetering te brengen, werden o. a. genoemd, dat de compagniescommandanten wat meer hunne aandacht moeten wijden aan de opleiding der jongere officieren en dezen in hunne dienstverrichtingen wat meer moeten controleeren, en dat met meer ernst moet gestreefd worden naar het voorkomen van gegronde klachten der minderen, voornamelijk ook in zake de „menage”. Ook werd opgemerkt, dat — hoewel volgens de nieuwere begrippen de „gesloten exercitiën” zoo min mogelijk beoefend mogen worden — het toch geen kwaad kan om van tijd tot tijd eens „flink te laten aanpakken” en bij het geven van bevelen er vooral op te letten, dat zij correct worden uitgevoerd, kortom de puntjes moeten wat beter op de i's gezet worden.

Wij gelooven, merkt de *Javabode* op, dat men in deze het juiste pad heeft ingeslagen. De meerdere moet er naar streven het vertrouwen zijner minderen te winnen en er voor zorgen, dat de soldaat hem leert eerbiedigen, niet alleen als meerdere in rang, kennis en geoefendheid, maar vooral ook als meerdere in stipte plichtsvervulling.

Zulks legt aan de meerderen groote verplichtingen op en eischt in de allereerste plaats een uitmuntend voorbeeld van de zijde der officieren.

Bij een gesprek over dit onderwerp met een hoogeplaatst officier bleek der redactie, dat juist aan die plichtsvervulling der officieren nog wel eens wat ontbreekt, waaraan de op dit gebied althans tegenwoordig meer dan liberale opleiding aan de inrichtingen van militair onderwijs, speciaal de koninklijke militaire academie, niet vreemd schijnt te zijn, en hetgeen ook — volgens onzen zegsman — een der naweeën zou zijn van onder den vorigen legercommandant heerschende verkeerde en overdreven opvattingen van het zoogenaamd „aankweken van initiatief”, een mooi ding op zichzelf, maar dat helaas al te veel gebruikt wordt om eigen gebreken te bemantelen.

De vroeger reeds door het blad medegedeelde invoering van het ambt van „kapitein van de week” schijnt mede een gevolg te zijn van de gehouden besprekingen der legerautoriteiten.

* * *

De uitgeleverde kassier van de firma van Nierop & Co. moet, volgens het Soer. Hbd., rare stukjes vertellen van zijn vroegere chefs. O. m. houdt hij stokstijf staande, dat deze hem gebruikten om te knoeien (sic); dat de buit grootendeels in hun handen bleef (!) en hij dus alleen een werktuig zou zijn geweest. Toen hij eindelijk eens iets voor zichzelf gegapt had, had men hem dat kwalijk genomen. En hij zou 't wel bewijzen ook. Vader en hij waren onschuldig, op een kleinigheid na; dat kwam niet in aanmerking bij al die andere boevenrijen, door hem op last bedreven.

„Over 14 dagen ben ik vrij,” zei hij bij 't van boord gaag tegen een landgenoot, „en zitten er anderen in de boei. En dan ga ik weer naar Singapore, waar men, met het oog op mijn korte afwezigheid, mijn betrekking voor me open houdt!”

Of de blagueur voor den landraad ook zoo'n groot woord zal hebben?

Noesa Kembangan.

Van iemand uit Tjilatjap vernam het Soer. Hbd. het volgende:

Heel veel is van Tjilatjap naar elders overgebracht omtrent de booze plannen der dwangarbeiders op Noesa Kembangan, die den toelag zouden koesteren Tjilatjap tijdens de poeasa af te loopen.

Zoo'n vaart zal het nu, volgens hen, die hun kalme hebben bewaard en eens ernstig op kondschap zijn uitgegaan, wel niet loopen, maar dat er onder de dwangarbeiders op Noesa Kembangan ernstige ontstemming heerscht, kan niet worden ontkend.

De zaak is deze: De Atjehers, die op Noesa Kembangan zitten, zijn voor een zeer groot deel — zoo zeggen zij althans — geen dwangarbeiders, in den zin van wegens bepaalde misdrijven gestrafte boeven, maar kerels, wier aanwezigheid in hun

eigen land niet langer wenschelijk werd geacht, en die daarom verbannen werden. Het zijn meestal lieden, die zich aan de „misdadig" schuldig maakten, zich tegen het pacificatiewerk op Atjeh met geweer en klewang te verzetten.

Het zijn dus verbannen vijanden en geen dwangarbeiders. Het gouvernement scheert deze lieden, als zij niet van adel zijn, echter over één kam. Niet aldus de Atjehers zelf; dezen noemen zich „verjaagden uit hun land", wien Noesa Kembangan als verblijfplaats is aangewezen.

Als wij hier niet willen werken, zeggen zij, maar ons zelf kalmweg willen laten verhongeren, kan de regering van N.-I. daar niets aan doen. Wij willen echter wel werken, om in ons onderhoud te voorzien, maar niet gedwongen, als dwangarbeiders. Dat men opzichters over ons aanstelt, spreekt van zelf; die moeten ons leren, hoe wij het werk moeten doen, maar wij wenschen behandeld te worden als gewone koelies op een koffie- of theeland, niet als gestraften onder kettingmandoers.

En wie van de opzieners meent, dat hij andere rechten op ons heeft dan als leermeester en controleur, wordt zijn positie spoedig duidelijk gemaakt.

Zoo redeneeren de Atjehers op Noesa Kembangan. Of zij recht hebben om zoo te spreken kunnen wij niet nagaan.

Maar vast staat, dat er verbittering onder hen heerscht en dat de opzieners, die voor 'n zeer zware taak staan, geen voldoende bescherming van regeeringswege genieten. Die lieden zijn geen oogeblik hun leven zeker, en — al geschiedde ook de overtocht van een tiental bannelingen naar den vasten wal, kort geleden, geheel zonder de bedoeling om de Tjilatjapsche Europeanen te lijf te gaan — de kerels liepen het eerst naar een huis vol prostituties —, dat neemt niet weg, dat er evengoed 1000 hunner met kwade bedoelingen kunnen oversteken en dan is toch de aanwezigheid van zooveel verbiterde elementen, verbannen uit een land, waarmee wij reeds tientallen jaren in oorlog zijn, en die bijna allen een bloedwraak koesteren, een blijvend gevaar voor Tjilatjap.

De regering is verplicht, wil zij haar standpunt tegenover deze Atjehers handhaven, er voor te zorgen, dat zij geen kwaad kunnen doen. En daarvoor moet er een krachtige bewaking, of door politie of door militairen op het eiland zelf in het leven worden geroepen, met consignes als in de Fransche strafkoloniën gelden. Dat is de weg.

Werving van Chineezers voor de S. S.

Een correspondent schrijft uit Solo aan het Soer. Handelsblad:

De Chineesche gemeente te Solo ontying van haar hoofd, den majoor-titulair Beh Kwat Koen, de mededeeling, dat deze door den adjunct-chef der vierde afdeling der S.S. Sloos is aangezocht, zijne medewerking te verlenen tot werving van jonge Chineezers voor den stationsdienst der S.S. Indo-Chineezers kunnen er geplaatst worden; eerst als leerling-stationsbediende zonder tractement. Na eenigen tijd en na afgelegd examen als stationsbediende op f 10 's maands, tot een maximum van f 50 's maands.

Een en al verbazing onder de Chineezers in de Kamp, op Waroeng-Pelem en Tjojoedan! Hoe die Chineezers zoo ineens lakoe kunnen zijn? Ze zijn zich wel bewust van hunne superioriteit in handelszaken, maar stationsbediende spelen bij de S.S., neen maar, dat is iets nieuws, daar moet bepaald iets achter steken, minder aangenaam voor inlanders, om van Indo's niet te spreken.

Het 30-jarig bestaan der Semarangse hogere burgerschool

Het 30-jarig bestaan der Semarangse hogere burgerschool werd feestelijk herdacht met een gecostumeerd bal.

„Nimmer te voren zagen wij in Indië — aldus de verrukte Locomotief-verslaggever — zoovele en zulke mooie kostuums bijeen. Er waren er honderden, en onder die honderden, tientallen, waar tusschen de dames, die de jury uitmaakten, niet dan na herhaalde revue's hare keuze konden doen. De directeur der hogere burgerschool en vijf leeraren vormden met hunne dames een groep Swells uit koning Lodewijk Napoleon's tijd en hadden daarmede een buitengewoon succes; de wijd uitlopende hoeden, de jassen met de ruime schooten, kniebroeken en de gegespte schoenen waren onberispelijk; de flattante robes met hoge ceintures der dames werden gracieus gedragen; en de directeur zelf, met zijn grijze priuk en kromme lange pijp, bewoog zich den ganschen avond zoo goed in den stijl van zijn kostuum dat hij aanhoudend echt komische effecten bereikte, waarmede men zich terdege amuseerde. 't Was overigens een schitterend kleurenspeel, een gewoel van personagiën uit alle landen en uit alle tijden, een feest van grillige phantasie, een lust en een vermaak voor 't oog. Ofschoon het avondfeest niet was aangekondigd als een bal-masqué, is het dat toch inderdaad ten volle geweest. De beste bals-masqué in Nederland zijn die van 's-Gravenhage en die van „Limburgia" te Amsterdam, en wij kunnen met een gerust hart zeggen, dat dit bal voor zooveel de keuze en de uitvoering der kleederdrachten betreft, met die feesten kon wedijveren."

De Locomotie, het overdreven „onderwijs-voor-inlanders-gedoe" zijdelings afkeurende, zegt o. a.:

„De meerdere opbrengst der middelen had niet alleen mogen worden besteed aan verhoogingen van de posten voor Inlandsch onderwijs, Indisch credietwezen et cetera, maar ook en vooral ter geleidelijke vermindering van de Indische belastingen. Bij de beantwoording van de vraag, of men te Semarang van de Inlanders mocht vergen, dat zij iets zouden betalen voor het eirlang in de kampongs te verschaffen Oengaran-drinkwater — Loc. van 20 Sept. jl. — is op grond van vertrouwbare cijfers voorgerekend, dat de Inlander te Semarang per jaar 13% procent van zijn inkomen aan belastingen opbrengt. In werkelijkheid is dat percentage zelfs nog hooger; een gewone huiskoetsier bijvoorbeeld met f 12½ maandelijksch tractement betaalt aan bedrijfsbelasting, afkoop heerdiensten, afkoop gerdoediensten en loon voor den dessaschrijver f 22 per jaar, d. i. 14% van zijn inkomen! Daarbij is dan nog geen rekening gehouden met het feit, dat de Inlander te Semarang nog ongeveer f 12 per jaar betaalt voor den grond, waarop zijn huisje staat.

Deze exorbitante heffingen moeten geleidelijk verlaagd worden."

Het blad hoopt op beter door de decentralisatie. „Nu in 1908 in alle residentien gewestelijke Raden zullen worden gevestigd mag met eenigen grond verwacht worden, dat in 't algemeen met minder geld hetzelfde resultaat als thans zal worden bereikt. Er komt dus — als de gewestelijke Raden hun plicht doen en waken tegen het wegsnijten van geld — over geheel Java een vrij groot bedrag jaarlijks vrij en deze winst — die zuiver 't gevolg zal zijn van beter beheer — zou kunnen worden besteed aan de geleidelijke vermindering van den belastingdruk op den Inlander zonder dat de Indische begrooting daarvan eenige schade zou ondervinden. In de eerste plaats zou het hoofdgeld in aanmerking komen voor afschaffing. Het verlagen van het schandelijk hooge bedrag, dat de Inlander in den vorm van belastingen opbrengt, moet ons meer waard zijn dan eenige verbeteringen in de plaatselijke toestanden!"

Westindische Berichten.

Suriname. Blijkens het in het Gouv. Adv. Blad opgenomen overzicht van de opbrengst der middelen over de maand Augustus l.l. en vorige maanden, geeft het resultaat in genoemde maand zeker aanleiding tot tevredenheid, waar de beide hoofdmiddelen, invoerrechten en accijns op het binnenlandsch gedistilleerd, vereenigd weer omstreeks 5000 gulden meer oprachten dan het twaalfde deel der raming voor een heel jaar, maar opmerkelijk is het, waar de Augustus-maand anders, wat de goud-belasting betreft, bij de koloniale kas steeds dubbel goed aangeschreven stond, nu in dit jaar en die maand nagenoeg 3000 gulden minder uit dien hoofde werd ontvangen dan ten vorigen jare. Even opmerkelijk staat echter daartegenover de vlucht, die de balata-industrie blijkt te nemen, waar in de afgelopen Augustus-maand niet minder dan 13801 gulden aan vergunnings- en concessierecht en zoovoort van die industrie binnenkwam, zoodat in de eerste acht maanden van dit jaar uit dezen hoofde reeds nagenoeg 70000 gulden werd geïnd of het dubbele van het voor het geheele jaar geraamde bedrag.

Gelijken tred met den achteruitgang in de opbrengst der goud-belasting houdt de vermindering in de uitkomsten van het middel, verkregen uit vergunnings- en concessierecht tot het ontginnen van delfstoffen op domeingrond. Wij twijfelen echter niet of we hebben hier te doen met een tijdelijke stagnatie in de uitvoering van plannen in afwachting van de doortrekking al of niet van den spoorweg tot Dam. Zoodra zal deze doortrekking niet zijn vastgesteld, of we zullen ook dit middel en tevens de goudbelasting weer ruimer zien vloeien, terwijl ook de koloniale spoorwegen er wel bij zullen varen, die nu half gereed en slechts voor enkele placers bruikbaar, nog steeds niet opleveren, wat men daarvan verwachtte. Mogelijk, dat nu in October de stations aangewezen werden, waar het verplichte goederenvervoer aanvangt voor een twintigtal met name genoemde placers, ook in de opbrengst der spoorwegen in de laatste maanden van dit jaar verhooging zal zijn waar te nemen.

Onze verwachting, dat ook Augustus evenals Juli wat de invoerrechten aangaat, een bijzonder gunstige maand voor de koloniale kas zou zijn, heeft zich niet bewaarheid. De handel heeft blijkbaar in Juli reeds zijn extra-voorraden voor de komende verhooging van rechten ingeslagen.

Wij meenen echter wel aan de verwachting te mogen vasthouden, dat dit middel door de betere cacao-productie en den hoogerren voor het product gemaakten prijs, maar vooral ook door de te verwachten belangrijke immigratie steeds meer zal renderen.

Over deze immigratie, met name de emigratie van Javanen naar Suriname, merkte Onze West in haar nummer van 28 Sept. l.l. het volgende op:

Vele planters verkeeren in de onderstelling, dat het weinig of geen moeite kost om een groot aantal Javanen over te halen als emigrant naar Suri-

name te trekken en dat dus de aanvragen van het Immigratie-Departement vrijwel ongelimiteerd zouden kunnen zijn.

Het zal daarom belanghebbenden vreemd zijn te vernemen, dat gedurende de laatste jaren de aanvraag naar Javaansche werkkrachten voor de Britsche bezittingen, de Straits en Suriname, steeds grooter is geweest dan het aanbod van emigranten en dat geen emigratie-kantoor op Java bij machte is geweest om gedurende de maanden Maart tot September hunne opdrachten in eenigszins gevoeglijken tijd uit te voeren.

Gedurende 1906 emigreerden door tusshenkomst van emigratie-agenten plm. 18000 Javanen, op een bevolking van minstens 25 miljoen een zeer klein percentage.

Waarom nu bij de bekende overbevolking 't aantal emigranten betrekkelijk zoo gering blijft, daarvoor kunnen verschillende redenen worden aangevoerd, waarvan de volgende echter de voornaamste zijn:

1. de gehechtheid van den Javaan aan zijn geboortegrond;
2. de weinige energie van den inboorling op Java om zijn bestaan te verbeteren, zijn tevredenheid zelfs met een armzalig lot;
3. de gemakkelijheid om niettegenstaande de overbevolking, door geregelden arbeid een voldoende bestaan te vinden;
4. de groote fouten, welke de werving bij de thans bestaande regeling aankleven;
5. de voor het merendeel armoedige toestand, waarin zij die emigreren later terugkeeren.

Wat punt 4 betreft, daarin zal binnenkort verbetering worden gebracht door het vaststellen van de in bewerking zijnde wervings-ordonnantie.

Na dus in het kort er op gewezen te hebben, dat het aantal Inlanders genegen om te emigreren volstrekt niet zoo groot is als wellicht gedacht wordt, wenschen we er de aandacht op te vestigen, dat eene aanvraag van 1450 emigranten voor Suriname gedurende de maanden April tot Augustus met de voor deze kolonie noodzakelijke keurings-voorwaarden, werkelijk zeer belangrijk moet worden genoemd.

Zooals thans de keuringen zijn geregeld, worden in de Binnenlanden minstens 30% van de aangeworven arbeiders afgekeurd. Bij de keuring door den Geneeskundig Inspecteur te Semarang worden ten hoogste 50% voor emigratie naar Suriname geschikt bevonden, bijgevolg worden van alle aangeworven koelies slechts 35% geschikt geoordeeld en moesten dus om 1450 emigranten bijeen te brengen ruim 4100 worden aangeworven. Als men daarbij in aanmerking neemt, dat een deel der aangeworvenen wel naar Deli, doch niet naar Suriname wil gaan, dat gehuwden met kinderen zelden of nooit te bewegen zijn om naar Suriname te gaan, omdat de vrouw van een gehuwd paar ook contract moet sluiten, terwijl van de gehuwden voor Deli alleen de man het contract teekent en bovendien de wervers niet mede willen werken tot de aanwerving van gehuwden met kinderen voor deze Kolonie, omdat de kans groot is, dat of de man of de vrouw of een der half volwassen kinderen wordt afgekeurd en bijgevolg het risico van den werver daardoor zeer groot wordt, zoo is het geen overdrijving indien we hier mededeelen, dat om te kunnen voldoen aan de aanvraag voor dit verschepingsseizoen — 1450 arbeiders — ongeveer 8000 Javanen zullen moeten worden aangeworven.

Ook de verhouding der geslachten, 50 vrouwen op 100 mannen, leverden een bezwaar op voor de emigratie en is daarom gebracht op 65 vrouwen per 100 mannen. Bij een der laatst aangevoerde transporten was het aantal vrouwen gelijk aan dat der mannen.

Deze verhouding wordt voor de planters, die voor de vrouwen evenveel verschuldigd zijn aan het Immigratiefonds als voor de mannen, doch er weinig werk van gedaan krijgen, wel wat bezwarend.

Zooals uit het aangevoerde blijkt, hadden we, vooral dit afgelopen jaar, met vele moeilijkheden in de werving te kampen.

Het is te hopen, dat de nieuwe ordonnantie tot een geheele hervorming der werving zal leiden en een einde maken aan alle bestaande geknoei en kwade praktijken, welke die werving thans aankleven en haar de sympathie hebben doen verbeuren van alle weldenkende ambtenaren van binnenlandsch bestuur, die haar daarom onder de bestaande omstandigheden eer tegenwerken dan bevorderen.

Dat het gevolg van een reorganisatie zal zijn, een kostbaarder werving, kan nu reeds worden voorspeld, doch de zekerheid, dat daardoor een einde zal komen aan het geknoei, is ongetwijfeld wel eenige geldelijke opoffering waard, vooral als we daardoor meer medewerking kunnen verkrijgen dan thans het geval is.

Van vreemde Koloniën.

Peper-cultuur in Serawak. Onder de uitvoerproducten van Serawak, het rijk van radja Brooke in Noord-Borneo, neemt de peper een voorname plaats in. Deze wordt er door Chineesche planters verbouwd, die nu naar het schijnt, volgens de Straits Budget ten minste, voor het merendeel hunne aanplantingen in den steek hebben gelaten en er tus-

schen
verplie
voortd
waarv
ter Lo
in Se
pond
wat d
1903
aanpla
hoop.
Het
hierde
W
de rijk
telken
tuatiën
anders
zijden
dunkt
minge
ken v
Stuur
wone
re toe
der ce
ontvan
tegen
licht r
ging o
Pap
eenvou
jaren
bergen
hang
hem g
een st
uit ge
blinde
tocht
Isio e
dig bi
lippijn
den
Ameri
bestre
gezag
Onc
nam
niet
geloo
zou a
zich
Als
volgel
gen g
bij h
een s
stoom
zien
de me
vertoc
De
ook o
gewoo
die e
ren,
send
effect
witte
vuurv
zorg
Pa
hooge
deeld
reeds

Uit
Tot
Mr. A
tot
Roske
tot
tot
tot
F. A
tot
Ambc
tot
J. va
tot
tot
feit,
Ve
verlo
Land
ver
en B
bel
leera
taal-
Gym

schon uit getrokken zijn, daar ze niet aan hunne verplichtingen kunnen voldoen, tengevolge van de voortdurend dalende marktwaarde van hun product, waarvoor in 1903 nog 45½ cent per Engelsch pond ter Londensche markt werd betaald, terwijl de prijs in September laatstleden tot 26 cent per Engelsch pond was gedaald, nog al tijd 10 cent hooger dan wat de peper in 1893 bedong, maar de rijzing in 1903 had aanleiding gegeven tot uitbreiding van de aanplantingen in Serawak op groote schaal, in de hoop, dat de prijs zich zou staande houden.

Het bestaan dezer cultuur in Serawak schijnt hierdoor ernstig bedreigd.

Wanneer men het wisselvallig lot der zoogenaamde rijke cultures in tropische landen nagaat en hoe telkenmale, 't zij door ziekten, 't zij door prijs-fluctuatien, tengevolge van plotselinge uitbreiding als anderszins, het bestaan dier cultures veelal aan een zijden draad hangt, voor eene of andere streek, dunkt ons, dat het tijdperk van landbouw-ondernemingen op groote schaal in nog te ontginnen streken vrijwel gesloten is.

Stuur God en de engelen als getuigen. Deze ongewone telegrafische last, die ongetwijfeld eenige nadere toelichting behoeft, werd door den commandant der constabulary te Isabela op het eiland Negros ontvangen van den te Bacolod met de instructie tegen den onlangs gevangen genomen en nu wellicht reeds opgeknoopten leider der oproerige beweging op dat eiland, papa Isio, belasten rechter.

Papa of ook wel paus Isio was van afkomst een eenvoudige tao of landbouwer, die 't echter ettelijke jaren te voren in zijn hoofd kreeg zijn geluk in de bergen te beproeven en zich daar een grooten aanhang wist te verwerven van tienduizenden, die in hem geloofden als een Gods gezant, terwijl hij over een statige lijfwacht kon beschikken, hoofdzakelijk uit generaals en kolonels samengesteld, die hem blindelings gehoorzaamde, zoodat menige plundertocht en menig bloeddorstig stukje op rekening van Isio en de zijnen moet worden gesteld, die eenvoudig bij de overname van het bestuur over de Philippijnen door de Vereenigde Staten de affaire op den ouden voet bleven voortzetten en nu de Amerikaansche troepen en inlandsche hulpstroepen bestreed, zoodat zij zich ook tegen het Spaansch gezag hadden verzet.

Onder de middelen, waartoe Isio zijn toevlucht nam was er een zóó plomp, dat men, wanneer niet ook zelfs hier in Nederland nog zoovele lichtgeloovigen zich door bedriegers laten bedotten, zich zou afvragen, hoe 't mogelijk was, dat de menschen zich zóó bij den neus konden laten nemen?

Als gezegd, figureerde papa Isio tegenover zijne volgelingen als Gods-gezant en de met hem gevangen genomen generaals en kolonels zwoeren dan ook bij hoog en bij laag, dat ze God in persoon, door een stoet van engelen omgeven, herhaaldelijk in een stoom-luchtschip uit den hemel op de aarde hadden zien neerhalen voor eene conferentie met Isio. En de menschen hielden nog vol, toen hun 't door Isio vertoende kunststukje voorgelegd werd.

De god van Isio was een eenvoudige tao, zoodat ook de hem omringende stoet van engelen uit heel gewoon Philippijnsche kindertjes was samengesteld, die evenals de eerste figurant wit beschilderd waren, terwijl deze bovendien door Isio in een passend stel kleeren was gestoken, en om het hoogste effect te bereiken om zijn hoofd een wijde, fijne, witte voile had geslagen, waarbinnen een aantal vuurvliegen voor den glans om het goddelijk hoofd zorg droegen.

Papa Isio werd, niettegenstaande zijn beweerde hooge relatien, met twee zijner generaals veroordeeld tot den strop, welke straf intusschen wei reeds aan hem zal zijn voltrokken.

Officieele Berichten.

Uit de Javasche Courant van 11 en 15 Oct. 1907.

Benoemingen enz.

Civiel Departement.

Tot voorzitter van den landraad te Djokjakarta, Mr. A. C. Lammers van Toorenburg;

tot idem te Kediri en Ngandjoek, Mr. J. Luijke Roskott;

tot id. te Malang, Mr. Tj. Dijkstra;

tot id. te Ngawi en Magetan, Mr. J. S. Thieme;

tot id. te Soerabaja, Mr. A. van Iperen;

tot lid van den gewestelijken raad van Rembang

F. A. Ypes;

tot onderwijzer 3e klasse aan de 2de school te Amboina, E. H. C. Windt;

tot id. aan de 1e gemengde school A te Batavia,

J. van der Linden;

tot opziener bij het boschwezen, Th. J. Salomon;

tot controleur A. de Quant, ambt. op nonactiviteit, en geplaatst in de res. Pasoeroean;

Verleend wegens langdurigen dienst één jaar verlof naar Europa, aan den wd. directeur van de Landsdrukkerij, F. M. Wiemans;

verleend wegens ziekte id. aan het lid der Weesen Boedelkamer te Padang, Mr. J. C. Adriaans;

belast met de waarneming der betrekking van leeraar in de rechtskundige vakken bij de afdeling taal-, land- en volkenkunde van Ned.-Indië van 't Gymnasium Willem III, Mr. F. J. H. Cowan; met

het geven van onderwijs in de historie en methoden der zending, enz., J. K. H. de Roo van Alderwerelt.

Militair Departement.

Verleend, wegens langdurigen dienst, één jaar verlof naar Europa aan den kapitein der artillerie C. Führi;

ontslagen, op verzoek, wegens volbrachten dienstdienst, eervol, de kapitein der inf. C. G. H. Krapels; ontslagen, op verzoek, enz., als voren, de officier van gezondheid der 1e kl. Dr. J. Rosenfeld;

ontslagen, op verzoek, enz., als voren, de kapitein-kwartiermeester bij de militaire administratie E. Brouwer;

overgeplaatst bij den generalen staf, de kapitein der infanterie P. van Genderen Stort;

bevorderd: tot kapitein de 1e luitenant der artillerie O. L. Brewer; tot 1e luitenant de 2e luitenant der artillerie H. van Dorsser.

Inlandsche ambtenaren, enz.

Benoemd tot wedono van Srengat, regentschap Blitar (Kediri), Raden Djojosoebroto;

van Papar, regentschap Kediri, Mas Tjokroamidjojo;

van Pelem, regentschap Bodjonegoro (Rembang), Raden Pringgodigdo;

van Singgahan, regentschap Toeban (Rembang), Mas Djojohamisastro;

Belast met de functien van tijdelijk Inlandsch officier van justitie, met den titel van djaksa te Sleman, Ngabei Nototaroeno; te Bantoel, Ngabei Djojodipo; te Kalasan, Ngabei Mangoendigoeno; te Adikarta, Mas Ngabei Djojodigdo, allen in de res. Djogjakarta;

Benoemd tot Inlandsch officier met den titel van djaksa bij de rapat te Padang Sidimpoean, Mohammad Jakim galar Abdul Manan; te Goenoeng Sitoli, Si Jonas galar Mangaradja Parlindoengan.

Voornaamste inhoud van Nederlandsche Tijdschriften over Oost- en West-Indië.

De Indische Mercur, 12 Nov. 1907, No. 46.

Boschbouwkunde, door A. H. Berkhout. — Ned. Afd. der N.-I. Mij. van Nijv. en Landbouw. Voor- dracht over een nieuw systeem van afvoer van mineralen. — De kwaliteit der Java-ruwsuiker. — Koloniaal Verslag 1907 van Curaçao en de kleine Antillen. — De nieuwe prolongatie-markt te Batavia. — Kultuurberichten. — Verslagen van Maatschappijen. Enz.

Vragen des Tijds, November 1907.

De Nederlandsche regeering en de mijnbouw in Nederlandsch-Indië, door E. C. Abendanon.

Weekblad voor Indië, 1907 No. 24.

Het gemakkelijke Maleisch en het moeielijke Hollandsch, door Dr. F. P. H. Prick van Wely. — De Indische voorwerpen in het Rijksmuseum, door Gabriël. — Bacteriën in den grond, door H. L. P. — Een bijzonder huldeblijk, met foto's, door S. — De ambachtskursus te Batavia, met foto's, door Nix. — Indrukken van den dag, door Corax.

Id. No. 25.

Statistiek in lijnen en kleuren, door Jos. Suys. — De Indische voorwerpen in het Rijksmuseum, door Gabriël. — Nieuwe residenten op Java, met foto's. — Het s.s. Grotius, door M. A. — Voorbij Donggala, Bwool en Paleleh, door J. E. Jasper. — Muntok, door Jenoël. Indrukken van den dag door Corax. Enz.

Indisch Militair Tijdschrift, 1907, No. 10.

De rechtspositie van den Ned.-Indischen officier, door H. — De nieuwe valschijf voor het schieten met patronen tot kamerschietoefeningen en patronen scherpe No. 1 en 3, door C. M. A. Quack. — Inspectiën door den gewestelijken Intendant, door Intendant. — Krachtwerktuigen bij de vestingartillerie door X. — Het nachtgevecht in den modernen oorlog, door R. Boonstra. — Bokschutters en schietopleiding, door G. K. — Gewapende politiedienaren, in verband met expeditiën, afschaffing schutterij en legerreserve, door M. W. Siebelhoff.

Lijst van aangekomen en vertrokken passagiers uit en naar Oost-Indië.

Passagiers van 't Ned. s.s. „Ophir”, commandant J. Sharp, van Batavia 16 Oct. 1907; te Marseille 8 November 1907:

A. C. van der Wilde,

C. M. Pompe met echtgenoot en 2 kinderen;

J. E. Dray ten Lee,

Mevrouw Wed. C. Hofland—Künhardt,

N. Wissebron met echtgenoot en 1 kind,

E. J. F. Tack,

J. Gouwentak,

W. H. Mans,

J. H. G. F. Leijdeniers m. echtg. en 6 kinderen

P. Niggebrugge met echtgenoot,

L. W. J. Frantz met echtg. en 2 kinderen,

G. A. Ankersmit met echtgenoot,

F. J. Haas met echtgenoot,

A. Kruijt.

G. van Maren,

D. Swaab,

H. Klip,

benevens H. M. troepen en schepelingen;

van Padang:

Mr. J. C. Adriaans;

naar Padang:

Mej. C. C. H. Schulze,

Th. H. der Kinderen,

Mevrouw C. L. van den Akker.

Passagiers van het stoomschip „Goentoe”, gezagvoerder H. le Clercq, van Rotterdam naar Nederlandsch-Indië.

Te Rotterdam hebben zich ingescheept:

Mevrouw M. van der Waden—Van Krieken,

Mevrouw L. A. W. Walpot—Strielack,

J. C. F. Caspari en echtgenoot,

Dr. C. E. Liesker met echtgen. en 3 kinderen,

H. H. Hoyer,

S. J. Dunlop en echtgenoot,

Mevr. L. J. C. C. Bohl geb. Bedier de Prairie,

Mejuffrouw V. E. Hornung,

Mevrouw J. H. Bland van den Berg—Telders

en 2 kinderen,

Mejuffrouw G. A. Lamers,

Mevrouw J. Jansen—Meijer en 4 kinderen,

G. H. van Driel,

Mejuffrouw C. F. Picard,

A. A. Lagaij,

Tjo Wie Kür,

G. Th. Sadee,

Mejuffrouw C. M. W. Loks,

J. Bakker Schut,

L. van Minden met echtgenoot en 4 kinderen,

A. van Kalkeren,

J. R. Falk,

naar Southampton:

W. van Dam,

naar Lissabon:

Dr. W. J. Leyds,

naar Marseille:

A. Pfanstiel;

Te Marseille zullen zich inschepen:

L. Ph. van Temmen en echtgenoot,

Mevr. L. Brondgeest—Schagen van Soelen,

D. de Boer,

F. van Esveld,

Mevr. C. J. M. Cheriex—Le Clercq de Cour-

celles,

Mejuffrouw S. C. Maassen,

G. J. G. Brandt,

H. L. Bekker,

M. H. Herman,

N. J. Boon Jr.,

F. J. P. Storm van 's-Gravesande en echtgen.,

J. E. de Crand,

Mr. E. Zorab met echtgenoot en 1 zoon,

A. J. Ensink en echtgenoot,

G. F. M. Liebert en dochter,

J. H. C. Vermeer en echtgenoot,

G. J. Bode en echtgenoot,

C. A. Schnitzler,

A. J. N. Zijman en echtgenoot,

Mejuffrouw Th. Immink,

N. H. van Maren en echtgenoot,

J. F. Quentin en echtgenoot,

A. van Aernsbergen,

V. van der Putten,

Dr. C. Th. Humme,

Mejuffrouw M. J. C. Schepp,

Mejuffrouw Hoogervorst,

H. P. N. Hoogervorst met 2 kinderen,

H. Noordhoorn Boelier en echtgenoot,

A. Falk met echtgenoot en 3 kinderen,

C. Begemann,

Mevrouw A. M. Zwaan,

J. Dekker en echtgenoot,

L. Woesthoff,

J. G. Boon.

Naar Marseille:

Mejuffrouw Jullien,

G. P. van der Leede,

G. Dubbeldam.

Te Port-Said zal zich inschepen:

Mr. G. J. Verburgt.

INDISCHE VERDUTIE

Malakkastraat 74,
Den Haag.

Is het Soliedste Adres voor hen die KOMEN om zich te instaleeren en voor hen die hun Inboedel 't voordeeligt van de hand wenschen te doen, zonder kosten voor den inzender.

Bergplaats voor Inboedels.

Verhuizingen en
Transporten.

GEOPEND van 9 tot 5 uur.
(Zondags gesloten.)

Brückel Mutzenbach,

Veenestraat 22, hoek Kettingstraat,
's-GRAVENHAGE.

Toiletartikelen, Kramerijen, enz.

Pension Büchner.

Laan van Meerdervoort 198,
hoek PERPONCHERSTRAAT - DEN HAAG.

Logies te verkrijgen

per maand, per week en per dag.

Volledige Badinrichting in huis.

A. A. KNIJVER & ZONEN,

Hoffeveranciers

van H.M. de Koningin en H.M. de Koningin-Moeder.

GEDEMPT RANMSTRAAT 11-12.
's-GRAVENHAGE.

Ned. Fabriek van

alle soorten Borduur-
en Passementwerk.

STOOMGALONWEVERIJ

FRANJES, EMBRASSEN enz.

voor Meubelpassementwerk.

Foto's van banieren gratis
ter inzage.

Ch. F. Rijken & Co.

Vleugels, Piano's, Orgels.
Verhuren, Stemmen, & &
Repareeren. & & & & &

Nieuwstraat No. 26.

M. van Grieken.

Behangerij, Beddenmakerij, Stoffeerdery.

Leverancier der Vereeniging OOST EN WEST.

Brengt door dezen onder d'aandacht, dat 't adres mijner Ateliers en Magazijnen is verplaatst van de Nelscherstraat 108, naar de

Jan Hendrikstraat 23a.

Verhuizingen in gesloten
Tappisières ONDER GARANTIE.

AGUILAR'S

Port-, Sherry-, en Madeirawijnen

zijn alom bekend,
Vraagt Prijscourant.

Hoofdkantoor Lange Houtstraat 6, Den Haag. Teleph. Interc. 264.
Bijkantoor: Batavia, B. DE BAS & Co.

VOORSCHOTBANK DE NEDERLANDEN,

's-GRAVENHAGE, Mauritskade 11-13.

KAPITAAL f 1.000.000. Geplaatst f 634.000.

Verstrekt VOORSCHOTTEN vanaf 1.500.— onder ZAKELIJKE
of PERSOONLIJKE zekerheid, met inpandegeving eener polis van
levensverzekering.
Geeft 4 1/2 % SCHULDBRIEVEN uit onder toezicht der Trust & Safe Mij.

INDUSTRIËLE INRICHTING

tot het vervaardigen van
alle soorten Riet-, Bam-
boe-, Manden- en Witwer-
ken, alles eigen fabrikaat.

CARTESIUSSTRAAT 76.

DAMES ATTENTIE!

Atelier voor het maken van

Dames- en Kinder-Costumes, Mantels en Reformkleeding naar de nieuwste methode bewerkt. Nette coupe en spoedige aflevering met en zonder bijlevering der stof. Door het geheele land aan huis te ontbieden.

Geeft les aan Dames in het knippen en maken van Costumes
Mantels enz.

Aanbevelend,

Mevr. H. W. BLOKBERGEN-VAN DER WAL.

Gerard Doustraat 65 bovenhuis, Amsterdam.

Rechtskundig Bureau

„DE ADVOCaat EN PROCUREUR.”

Directie: L. N. DUIN & Co.,

Gerard Doustraat 65, AMSTERDAM.

Belast zich met de Verdediging van Burgerlijke en Strafzaken voor alle Rechtbanken en Kantongerechten in Nederland en Buitenland. Biedt accoorden aan inen buiten faillissement. Spreekt faillietaanvragen tegen en voorkomt processen. Bezorgt gelden op elk solied onderpand, ook met 2 borgen. - Levensverzekeringpolis - Assurantiën.

Vacant.

H. VAN DOOREN & Cie.

MODES.

MODES.

DEN HAAG.
5 Hoogstraat.

SCHEVENINGEN.
11 Oranjegalerij.

AMSTERDAM.
24 Leidschestr.

TJOBA! TJOBA!

Baroe dapat Sambal peteh, Sambal Oedang, Sambal petis, Sambal Badjoh, dan Sambal Roedjak Manis. & & &

Enak Sekali! Enak Sekali!

TOKO „DE GEDE”,

WITTE DE WITHSTR. 20.

& tegenover van Kinsbergenstraat. &

Zeer onlangs is verschenen en alom verkrijgbaar gesteld

De Indische Tafel
door PATTI.

Prijs ingenaaid f0.90 gebonden f1.25. Zie de gunstige beoordeeling in Het Koloniaal Weekblad van den 1e dezer.

Uitgave van M. van der BEEK's Hofboekhandel, Den Haag, mede uitgevers van de brochures der Ver. „MOEDERLAND EN KOLONIËN”.

DEN HAAG.

—:— Pension —:—

ZORGVLIET

6 Gr. Hertoginnelaan

H. W. G. ROOSEBOOM.

MAATSCHAPPIJ NUTRICIA,
ZOETERMEER.

Filiale DEN HAAG, Piet Kleinstraat 19, Telefoon 1739.
„ AMSTERDAM, Leidschestr. 44, „ 4797.
„ ROTTERDAM, Schiedamsche singel 21, „ 4149.

Eenigste Exporteurs van Gehomogeniseerde Melk en Room.

Proviandeeren verschillende groote Binnen- en Buitenlandsche Stoomvaart-Maatschappijen o.a. Stoomvaart-Maatschappij „Nederland”, Rotterdamse Lloyd, Congo-Line enz., enz. Specialiteiten voor KINDERVOEDING.

Vacant.

TRANSVALIA,
PRINS HENDRIKSTR. 74.

Wollen- en Halfwollen

ONDERGOEDEREN,

Corsetten, Kousen,

ECHT JAEGER.

INKOOP VAN

Oude en Indische BRILLANTEN, PARELEN

en andere edelgesteenten tegen den hoogsten prijs.

H. BLOM. Amsterdam.

Nieuwe Heerengracht 9.